

Motivy mladých toxikomanů k užívání pervitinu ve Zlínském kraji

Zuzana Bartošová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Zuzana BARTOŠOVÁ**

Osobní číslo: **H07468**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Motivy mladých toxikomanů k užívání pervitinu ve Zlínském kraji**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti návykových látek a jejich užívání dospívající generací.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou vedení polostukturovaných rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

JEDLIČKA, R., et al. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha : Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., Mládež a delikvence. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.

NEŠPOR, K. Vaše děti a návykové látky. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-515-6.

NEŠPOR, K. Alkohol, drogy a vaše děti. Praha : Besip, 1997.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Pavel Opatrný

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

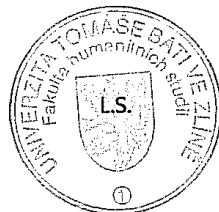
25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

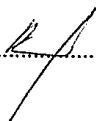
Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 6.5.2011

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vědného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá mladými lidmi ve věku od 15 do 18 let, které užívají pervitin nebo se rozhodli užívání pervitinu ukončit. Cílem této práce je přiblížit motivy těchto mladých lidí, které je vedly k užívání pervitinu.

Na základě poznatků z literatury je zpracována teoretická část, která se věnuje drogové problematice od vzniku drogového problému v českých zemích, přes dělení nelegálních drog, vznik drogové závislosti, protidrogové instituce. Dále dává možnost seznámit se s velmi rozšířenou nelegální drogou pervitinem a s vlivy jaké má sociální prostředí na užívání drog.

Výzkumná část mé práce se snaží postihnout, jak sami mladí uživatelé pervitinu vnímají motivy, které je vedly k užívání pervitinu, jejich způsob trávení volného času, pokusy o abstinenci pervitinu a jejich pohled na svoji budoucnost.

Klíčová slova: drogy, pervitin, závislost, volný čas, sociální prostředí,

ABSTRACT

This thesis deals with young people aged 15 to 18 years, who use methamphetamine or who decided to stop its use. The aim of this thesis is to explain the motives of these young people, which led them to the use of methamphetamine.

The theoretic part is based on the knowledge from the nonfiction literature, which deals with the drug issues since the inception of the drug problem in the Czech Republic, the division of the illegal drugs, the inception of drug addiction, the anti-drug institutions.

It also gives the opportunity to learn more about the widespread illegal drug – methamphetamine and with the influence of the social environment on drug use.

The research part of this thesis tries to capture how these young methamphetamine users perceive the motives, which led them to use it, the way of spending their leisure time, their attempts at abstinence and the view of their future.

Keywords: drugs, methamphetamine, addiction, leisure time, social environment

Poděkování

Za odborné vedení a cenné rady a čas bych velmi ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu PhDr. Pavlu Opatrnému.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 VZNIK DROGOVÉHO PROBLÉMU	14
1.1 POČÁTKY DROGOVÉHO PROBLÉMU V ČESKÝCH ZEMÍCH	14
1.2 DĚLENÍ NELEGÁLNÍCH DROG	15
1.3 VZNIK DROGOVÉ ZÁVISLOSTI	15
1.4 VAROVNÉ SIGNÁLY UŽÍVÁNÍ DROG.....	16
1.5 PROTIDROGOVÉ INSTITUCE A ODBORNÍCI.....	19
2 PERVITIN, JEDNA Z NEJROZŠÍŘENĚJŠÍCH DROG MEZI MLADÝMI LIDMI	21
2.1 CHARAKTERISTIKA PERVITINU.....	21
2.2 NEJČASTĚJŠÍ ZPŮSOBY APLIKACE PERVITINU	21
2.3 PROJEVY INTOXIKACE PERVITINEM.....	21
2.4 ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ RIZIKA PŘI UŽÍVÁNÍ PERVITINU	22
3 DĚTI A MLADISTVÍ	23
3.1 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY	23
3.2 PRÁCE S CÍLOVOU SKUPINOU	23
4 VLIV SOCIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ NA UŽÍVÁNÍ DROG.....	25
4.1 RODINA	25
4.2 ŠKOLA	27
4.3 VOLNÝ ČAS	29
4.4 VRSTEVNÍCI – PARTA.....	30
4.5 VÝCHOVNÉ ÚSTAVY	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	34
5.1 CÍL VÝZKUMU	34
5.2 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU.....	34
5.3 METODY VÝZKUMU.....	35
5.3.1 Kvalitativní výzkum	35
5.4 VÝZKUMNÁ JEDNOTKA.....	35
5.4.1 Strategie výběru.....	36
5.4.2 Představení respondentů.....	36

5.5	PRŮBĚH VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ, SBĚR DAT	36
5.6	ZÁKLADNÍ SCÉNÁŘ POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU	37
5.6.1	Způsob zpracování dat	39
6	PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	40
6.1	VYHODNOCENÍ ROZHOVORU	40
6.2	ZOBECNĚNÉ ZÁVĚRY VYPLÝVAJÍCÍ Z ROZHOVORŮ	49
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
	SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Rok co rok neustále narůstá počet lidí, kteří jsou závislí na drogách. Rovněž se snižuje věk těch, kteří přichází s drogami do kontaktu. Některé druhy drog ničí každý rok spousty životů. Největší škoda vzniká mezi mládeží a také tato skutečnost představuje hrozbu pro budoucnost země. Proto se stále zvyšujícím počtem mladých lidí, kteří užívají drogy, je třeba poskytovat veřejnosti nové a nové informace o hrozících nebezpečích, které vznikají užíváním drog.

Hned na úvod své práce bych chtěla říct, že dělení drog na „měkké“ a „tvrdé“ není přesné, protože ať tak, nebo tak, pořád zůstane droga jedem. Pracuji u Policie České republiky jako vyšetřovatelka a velmi často při výslechu slyším osoby užívající omamné či psychotropní látky, které přiznávají, že s drogou přišli poprvé do kontaktu ještě na základní škole. Nejdříve kouřili marihuanu, potom mu kamarádi nabídli pervitin. Když ho šňupali, tak ostatní se jim smáli, že jsou „srabi“, když si „piko“ (hovorově pervitin) píchnou, tak to bude o něčem jiném. Proto většina z nich si drogu aplikuje nitrožilně. A každá droga, která je vpravena do organismu, může být nejen škodlivá, ale i velice nebezpečná. To by si měl každý uvědomit předem.

Také existují dva pohledy na užívání drog. A sice represe a liberalizace. Mezi zastánci obou těchto pohledů existují obrovské rozpory. Abychom pochopili oba názory, je důležité si uvědomit, kdo nebo které skupiny občanů jsou pro liberalizaci a kdo je pro represii.

Mezi zastánce liberalizace patří hlavně ti, kteří drogy nějakým způsobem sami zneužívají. Dále jsou to ti, co je distribuují, a také další, kteří si z protidrogové problematiky zajistili velmi dobré příjmy. Také sem patří občané, kteří si ještě neuvědomili velké nebezpečí drog, či rodiče, kteří mají již dítě silně závislé na drogách a bojí se právního postihu svého dítěte.

K zastáncům represivních postojů patří především ti, kteří mají se závislými nebo distributory špatné zkušenosti, dále lidé, kteří pracují na straně zákona a díky liberalizaci jsou často téměř bezmocní a také lékaři, kteří místo, aby pomáhali nemocným, kteří si chorobu sami nepřivodili, musejí věnovat péči těm, kteří se poškozují vědomě. Kromě toho sem samozřejmě všichni, kteří si uvědomují velké riziko tohoto negativního jevu pro společnost, neboť se zneužíváním drog souvisí i obrovský nárůst zločinnosti. Pro dobré

působení protidrogové politiky je nutné, aby se oba směry snažily domluvit tak, aby výsledek byl ku prospěchu celé společnosti.

V této bakalářské práci bych se chtěla zaměřit na motivy mladých toxikomanů a to ve věku 15 až 18 let, které je vedly k užívání pervitinu a jak je při jejich rozhodnutí ovlivnilo sociální prostředí, na způsob trávení jejich volného času, jaké mají zkušenosti s drogami, jak ovlivnilo užívání drog jejich život a život nejbližšího okolí. Tuto věkovou kategorii jsem si vybrala hlavně proto, že pro další fungování celé společnosti je hlavně mládež tou nejdůležitější a zároveň neohroženější skupinou.

V úvodu této bakalářské práce budu prezentovat vysvětlení vzniku drogového problému, první kapitole teoretické části bych se nejprve zaměřila na vysvětlení vzniku drogového problému v českých zemích, dělení drog, vznik drogové závislosti z obecného hlediska, ekonomické aspekty užívání drog. Ve druhé kapitole se zaměřím na konkrétní drogu a to pervitin, která patří do oblasti stimulačních drog. Zaměřím se na ni proto, že tato droga je nejrozšířenější a nejznámější domácí drogou. Navíc tuto drogu užívají čím dál mladší uživatelé. Je prodávána prakticky na všech místech, kde se schází naše mládež. Velkým nebezpečím je i to, že kupující nemá jistotu, pokud jde o kvalitu nakupovaného zboží. V další kapitole se budu zabývat vlivy prostředí na užívání drog, dále rizikem při užívání pervitinu.

V praktické části této bakalářské práce provedu kvalitativní výzkum, který bude realizován formou polostrukturovaného rozhovoru. Jeho cílem bude zjištění motivů mladých toxikomanů ve Zlínském kraji, které je vedou k užívání pervitinu a jak je při tomto ovlivnilo sociální prostředí. Při stanovení hranice „mladý“ vycházím z toho, že věk prvotních uživatelů pervitinu se snižuje, proto jsem se zaměřila na osoby mezi 15 až 18 lety. Při zjišťování jejich motivů k užívání pervitinu jsem se zaměřila i na způsob trávení jejich volného času, zájem o ně ze strany nejbližšího okolí, na jejich zkušenosti s drogami, jaký vliv mělo užívání drog na jejich život a jak si představují svoji budoucnost.

Cíle mé bakalářské práce lze tedy shrnout do níže uvedených bodů:

- seznámení se s problematikou drog,
- vymezení základních pojmů, které se vztahují k problematice drog,
- analýza faktorů sociálního prostředí, které mají vliv na užívání pervitinu,

- v rámci výzkumného šetření pak prozkoumání aspektů příčin užívání pervitinu mezi mladými toxikomany s přihlédnutím k sociálnímu prostředí daného jedince.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZNIK DROGOVÉHO PROBLÉMU

1.1 Počátky drogového problému v českých zemích

Jako hlavní požitková nebo rekreační droga v českém prostředí dominoval alkohol. Tabák se v Evropě a českých zemích rozšířil až v době třicetileté války, v letech 1618 – 1648. Především alkohol a tabák vnesly do českého prostředí fenomén požitkovosti – užívání psychoaktivních látek „pro radost“. Hlavním alkoholickým nápojem byla původně medovina, která byla vyhledávána až do 15. století. Rovněž víno bylo od raného středověku v českých zemích oblíbeným nápojem. Dále je známo, že destilovaný alkohol se objevil v Evropě v polovině 12. století a to nejprve mezi alchymisty (Nožina a kol., 2009).

Rovněž v lidovém léčitelství se objevovalo využívání látek s psychoaktivními účinky. Využití skutečných léčebných vlastností rostlin bylo ovšem mnohdy náhodné, protože diagnostika chorob se odvíjela od jejich vnějších příznaků, jež mají mnohá onemocnění podobné. Málo zaznamenaným faktem je i to, že vedle chybného užívání se objevoval i abúzus rostlinných drog. To znamená užívání bylin v podobě čajů ve vyšších dávkách a dlouhodobě (Nožina a kol., 2009, s.18).

Samostatnou kapitolu dějin drog tvoří alchymisté. V Čechách se alchymie hojně pěstovala zvláště za doby vlády Rudolfa II. v letech 1576 – 1611. Do rozpadu Rakouska – Uherska nebylo zneužívání drog považováno za velkou společenskou hrozbu. Ovšem na konci první světové války nastal nárůst zneužívání morfinu, který se psal na lékařský předpis. Ve třicátých letech 20. století se u nás objevilo zneužívání kanabinoidů. Látka, která způsobila největší nárůst počtu toxikomanů, byla kokain. To bylo v době mezi první a druhou světovou válkou. Ovšem zneužívání kokainu se brzy rozšířilo po celé republice a to zejména mezi společenskou smetánkou, umělci, tanečníky, prostitutkami. Československo se vzhledem ke své poloze brzy stalo jakýmsi překladištěm i odbytíštěm drog pro celou Evropu. Tehdejší legislativě trvalo plných dvacet let, než dokázala přijmout efektivní protidrogovou politiku, která byla vyřešena až přijetím tzv. opiového zákona dne 27. ledna 1938. Opiový zákon zavedl povinnost zapisovat drogy do zvláštních registrů, úřednímu dozoru se podrobila výroba, zpracování, příprava a vývoz příslušných látek. Všechny lékárny musely zapisovat do registru všechna narkotika vydávaná na recepty. Obsahoval

rovněž trestní ustanovení. Rozeznával podle závažnosti přestupky, přečiny a zločiny. Tímto vydáním zákona se výrazně snížil počet osob, které obchodovaly s drogou. Po dobu druhé světové války, byly tradiční cesty pašování drog přerušeny. Toxikomané měli čím dál méně finančních prostředků a příležitostí na koupi drogy. Po druhé světové válce se měnil sortiment drog. Místo zneužívání tradičních drog jako byl hašiš, morfin a jiné, začaly být zneužívány léky a látky, které byly získávány ze snadno dostupných léčiv. Sem patřil například braun a později zejména pervitin. Věk uživatelů těchto drog se také velmi podstatně snížil (Nožina a kol., 2009).

1.2 Dělení nelegálních drog

Tyto drogy se dělí na následující skupiny:

- konopné drogy (konopí, hašiš) - přírodní látky, pocházející z indického konopí, je to rostlina, které se daří prakticky všude, u marihuany jde většinou o usušená květenství rostlin, hašiš je usušená pryskyřice téže rostliny,
- opioidy a opiáty (opium, heroin) – látky tlumivé, heroin vyvolává rovněž euforii, tato ale není spojena s aktivitou a nabuzením, má spíše tlumivý charakter a uživatel je více ve svém „vlastním světě“,
- stimulancia (kokain, pervitin, extáze) – látky s budivým efektem na centrální nervový systém, vyvolávají euforii a velmi příjemný pocit síly,
- halucinogenní drogy (lysohlávka česká, lysohlávka kopinatá, LSD-25) – mění vnímání okolního světa i vnitřních prožitků, odvádějí pozornost od reálného světa,
- léky vyvolávající závislost, což je například Rohypnol, Alnagon, Subutex a dále těkavé látky, tyto skupiny lze sehnat v lékárnách či obchodech.

Tyto skupiny drog se mezi sebou liší vzhledem, účinky, průběhem závislosti, ale i mírou rizika pro uživatele (Kalina a kol., 2003).

1.3 Vznik drogové závislosti

Drogová závislost je nesmírně složitá a důvody k užívání drog jsou nejrůznější. Od nejrůznějších hloupých her, psychiku jedince, pokřivené sociální vztahy v rodině i společnosti, neschopnost vyrovnání se s nějakou osobní prohrou, až k dědičné dispozici.

Jestliže chtějí rodiče, pedagogové a vychovatelé, kteří se s tímto problémem setkávají, uspět, musí se zamyslet nad otázkami, s jakými drogami se dnes můžou děti setkat, jaké škodlivé následky má užívání drog a jakým způsobem my sami můžeme dětem pomoci vyhnout se drogám nebo se od nich odpoutat.

Příčiny, které vedou ke vzniku, udržování nebo případně ukončení drogové závislosti, můžeme rozdělit do těchto skupin:

- faktory farmakologické - samotná droga,
- faktory somatické a psychické - samotná osobnost uživatele,
- faktory eviromentální - prostředí, ve kterém se dotyčný či dotyčná pohybuje,
- faktory percipitující - podnět, což znamená to, co spustilo užívání pervitinu (Hajný, 2001).

Hlavní charakteristikou závislosti je touha (často silná, někdy přemáhající) brát drogy, alkohol nebo tabák. K tomu, aby byla diagnostikována závislost, se obvykle vyžaduje, aby během posledních 12 měsíců došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- silná touha nebo pocit puzení užívat látku,
- potíže v sebeovládání ve vztahu k látce, a to pokud jde o začátek, ukončení nebo množství látky,
- tělesný odvykací stav, kdy postižený užívá stejnou nebo příbuznou látku s úmyslem zmenšit odvykací příznaky,
- roste tolerance, to se projevuje vyžadováním vyšších dávek, aby se dosáhlo účinku, původně vyvolanými nižšími dávkami,
- postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch návykové látky,
- pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků (Nešpor, 1997).

1.4 Varovné signály užívání drog

Ze svých zkušeností, které jsem nasbírala při své práci, mohu říct, že někteří rodiče, i když vědí o problému užívání drog mezi mladou generací, odmítají věřit tomu, že zrovna jejich dítě by mohlo brát drogy. Někdy to vypadá tak nepochopitelně, že zrovna v té chvíli, když některé varovné známky užívání drog začnou pronikat do života rodiny, začne vznikat

nějaký zvláštní druh slepoty, díky které mnozí rodiče nezaznamenají přibývající známky a signály o tom, že jejich dítě směřuje k užívání drog a někdy si toho všimnou, až je pozdě. V období dospívání vykazují děti mnoho rysů a změn, které by u dospělého naznačovaly problémy. Pokud se ale u dítěte objeví větší počet varovných signálů, stojí za to se mu více věnovat nebo případně navštívit odborníka.

Účinky nealkoholových drog se rozeznávají špatně. Do jisté míry je lze pozorovat na koordinaci pohybů – například tato koordinace je při větší intoxikaci marihuany narušená, u pervitinu se reakce zrychlují, opiáty mají tendenci rychlost spíše snížit a změkčit. Odborníci po určitém čase získají určitou zkušenost s hodnocením zorniček toxikomanů – zejména heroin může vyvolat změněnou reakci oka na světlo, která se projeví ve velikosti zorniček. Zvýšená agresivita zase může znamenat užití například pervitinu, podrážděnost spojená s apatií může pocházet z marihuany. Výraznější známky užívání jsou samozřejmě u rozpouštědel – tam je markantní zápach, který vychází z dechu, oblečení nebo některých jiných věcí. Vždycky je třeba myslet na to, že pokud dítě své užívání drog bude potřebovat skrýt, a toto většinou chce, umí toto udělat tak, že rodiče při běžném pohledu na něj nic nepoznají. Pokud se však u dítěte najdou drogy nebo pomůcky k jejich užívání, jde již o závažnou věc. Téměř pokaždé se dítě hájí tím, že to patří kamarádovi, nebo že to už nebere, případně tvrdí, že o tom nic neví. I kdyby byla pravda, že je to kamarádovo, je tento fakt varovný a navíc může mít zákonné důsledky. Nejasné případy se proto vždy vyplatí konzultovat s odborníkem (Hajný, 2001).

Varovné signály, značící možné užívání drog:

- náhlá změna nálad, netypické reakce na určité situace - některé děti se začnou stranit kolektivu, jiné se stávají hvězdou společnosti, některé se začínají hádat, jiné jsou nezvykle hodné, ale jak zvýšená podrážděnost, tak i nápadný klid a pasivita patří k typickým projevům užívání drog,

- zhoršování ve škole - zejména zhoršování známek, absence ve škole, zanedbávání úkolů, snadné vzdávání při sebemenších překážkách,

- změna přátel a známých, výrazná změna blízkých lidí kolem dítěte - pokud starší děti nechtějí s rodiči mluvit o svých nových známých, raději hned vše o nich zamlouvají, je vždy dobré zvýšit pozornost a péči,

- výrazná změna v oblékání a stylu hudby - prudké změny sice k dospívání patří, ale vždy stojí za to si v takové době dítěte víc všimnout a komunikovat s ním, to však není možné, pokud rodič zůstane jen u kritického tónu,
- skrývání a zakrývání - tmavé brýle mohou zakrývat červené oči po kouření marihuany nebo zúžené zornice po heroinu, dlouhé rukávy dobře skryjí vpichy, plandavé oblečení ztrátu váhy, nadměrné skrývání, zamykání a podrážděnost při vstupu do pokoje mohou naznačovat více než jen běžnou potřebu soukromí,
- častá vyčerpanost, únava a spavost, kdy například u uživatelů heroinu tělesná pasivita patří k celkovému obrazu jejich životního stylu a rozhýbat je může až shánění peněz na heroin nebo hledání dealera, spavost je také průvodním znakem užívání – zvláště v době nejsilnějších účinků uživateli padají víčka a vypadá, že každou chvíli usne,
- lži a předstírání – lhaní a předstírání je jedním z typických příznaků narušení osobnosti závislého,
- překvapivě rychle nastupující sexuální aktivita u předtím uzavřených či stydlivých mladých lidí může rychlý nástup sexuální aktivity vypovídat o tom, že k potlačení rozpaků a povzbuzení užívají více alkoholu či drogy,
- izolace od rodiny - dospívající se učí být sám a potřebuje si vytvořit hranici mezi sebou a zbytkem rodiny, ale když tato samota dlouhodobě přetrvává a blokuje přirozenou komunikaci s ostatními, může jít o výsledek nadměrného zapojení dítěte do jiného světa – tudíž i světa drog,
- snížené sebevědomí - pocit outsidera ve škole i v rodině často předchází experimentování s drogami,
- chybějící léky či alkohol v domácnosti - když se začnou ztrácet prášky proti bolesti nebo léky na spaní, nebývá to obvykle dílo skřítky, ale signál, že dospívající nebo jeho kamarádi zkouší drogu, která je nejdostupnější,
- ztrácející se věci a peníze - zvláště ve větších či bohatších domácnostech se mohou začít ztrácet věci či peníze, ale bývají to většinou signály bez odezvy (Hajný, 2001).

1.5 Protidrogové instituce a odborníci

Jedná se především o instituce a odborníky, pracující v této oblasti, tedy ty, kteří mohou pomáhat zvenku. Hajný (2001) uvádí tyto instituce:

- Kcentrum - nízkoprahové zařízení, v současnosti ve většině větších měst, nabídku služeb je třeba si zjistit na místě, základem bývá poskytování informací o možnostech léčby, výměna stříkaček, informace o bezpečném užívání, motivační rozhovory, poskytování či zprostředkování základního zdravotnického servisu a testů,
- psychiatrická léčebna – oddělení pro léčbu závislostí, není zdaleka v každé léčebně, nejčastěji jde o zhruba 3 měsíční program léčby na oddělení, jde o rozeznanou závislost na drogách (heroin, pervitin, alkohol), kdy odborník takovou léčbu doporučuje, pokud je již vyčerpána možnost ambulantní docházky jinam,
- terapeutická komunita - pobyt na dobu 6 – 18 měsíců, obvykle mimo město a nejčastěji pro lidi starší než 18 let, pro klienty s rozvinutou závislostí na drogách, nejčastěji předchází několik let užívání a selhání krátkodobějších forem léčby,
- střediska pro mládež (4 zařízení v ČR) - pobyt na dobu 2-4 měsíců pro mládež 14 – 20 let, následná ambulantní docházka a spolupráce s rodinou, nejčastěji pro uživatele pervitinu a heroinu, vhodné především jako první pokus o pobytovou léčbu, možnost spolupráce se školou, individuální studijní plány, především pro mladší klienty,
- AT oddělení - specializovaná oddělení zaměřená na pomoc závislým, častěji se zaměřují na léčbu alkoholismu dospělých,
- ambulantní psychologické a psychiatrické ordinace - psychoterapie a poradenství zaměřené na problémy s drogami, které lze zvládat ambulantně, nejčasněji v počáteční fázi problémů s drogami,
- terénní programy, streetwork - nabízí výměnu stříkaček za čisté, kondomy a náčiní na dezinfekci, rovněž předávají informace o možné pomoci a léčbě, určen pro klienty, kteří se pohybují v rizikových oblastech a obvykle drogy pravidelně užívají,
- doléčovací centra, centra následné péče - nabízí následnou péči v podobě psychoterapie, poradenství, sociální práce, někdy i dočasně chráněné bydlení, program pro klienty, kteří prošli léčbou v nemocnici nebo v léčebně,

- protidrogový koordinátor - informuje o aktuální nabídce služeb v obvodě, má informace o současné situaci v protidrogové prevenci, probíhajících programech, určen především pro občany a rodiče, kteří potřebují informace nebo se chtějí aktivně podílet na dění,
- krizové centrum - nabízí poradenství, možnost konzultací pro rodiče v bezvýchodné situaci, někdy také akutní nebo informativní poradenství pro závislé,
- linka důvěry - bezplatná telefonická konzultace, slouží jako možnost úlevy pro zoufalé rodiče, jako zdroj informací o možnostech léčby,
- soukromá psychoterapeutická praxe - ambulantní docházka na konzultace (1-2 týdně), obvykle služba placená, určeno především pro klienty se začínajícími problémy s užíváním drogy, které posoudí odborník a doporučí ambulantní péči, případně následná péče po propuštění z pobytové léčby nebo hospitalizace.

2 PERVITIN, JEDNA Z NEJROZŠÍŘENĚJŠÍCH DROG MEZI MLADÝMI LIDMI

2.1 Charakteristika pervitinu

Pervitin je české označení pro metamfetamin. Patří mezi budivé aminy, které byly objeveny poměrně pozdě, kdy první zástupce této skupiny a to amfetamin byl syntetizován až v roce 1887. Ve čtyřicátých letech dvacátého století bylo již v USA popsáno první zneužívání amfetaminu. Jde to prášek, jehož barva závisí na způsobu výroby. Je buď bílý – v případě, že byl vyroben z čistého efedrinu, nebo může být zbarven do žluta, či fialova, protože obsahuje zbytky látek, používaných při domácí výrobě. Výrobce pervitinu musí mít znalosti na úrovni chemické průmyslovky (Kalina a spol., 2003).

Pervitin představuje velké nebezpečí hlavně proto, že je v naší populaci velmi rozšířen. Je prodáván prakticky na všech místech, kde se schází mládež. Nebezpečí se skrývá i v tom, že kupující nemá jistotu, pokud jde o kvalitu nakupovaného zboží.

2.2 Nejčastější způsoby aplikace pervitinu

Jak jsem uvedla, pervitin je dodáván ve formě krystalického prášku, který se snadno rozpouští ve vodě nebo v alkoholu. Může být též slisován do formy tablet. Pervitin se aplikuje ústy, šňupáním nebo nitrožilně, což je nejčastější způsob aplikace. U nitrožilní aplikace účinek nastupuje ihned, u šňupání za 5 až 10 minut a podáním ústy do 1 hodiny. Z těla se vylučuje močí, z velké části nezměněn po řadu dní. Je průkazný laboratorními metodami v moči po dvou až čtrnácti dnech (Kalina a kol., 2003)

Při své práci jsem se setkala i s mužem, který mi při výslechu vyprávěl, že pervitin rozpouštěl a pil v kávě. Ale to byla výjimka. Většina uživatelů ale pervitin užívala již zmíněnými třemi způsoby.

2.3 Projevy intoxikace pervitinem

Při prvním požití se dostavuje často bolest v čele a úzkost. Akutní intoxikace se projevuje neklidem, hyperaktivitou, bolestmi hlavy. Předávkovaný pociťuje těžkou bolest na hrudi a může také upadnout do bezvědomí až na dvě hodiny. Jako následek chronického užívání

pervitinu mohou vznikat různé mozkové příhody doprovázené demencí. Mezi psychické komplikace užití pervitinu patří halucinace, strach, neklid, stavy zmatenosti, chorobná žárlivost, stavy zmatenosti (Kalina a kol., 2003).

2.4 Zdravotní a sociální rizika při užívání pervitinu

Riziko vzniku závislosti je velké. Rychle vzniká psychický návyk, neexistuje fyzická závislost a je zde rychlý vzestup tolerance až k psychotickým dávkám. Uživatel pervitinu může mít delší dobu dojem, že má drogu pod kontrolou, a toto také říkat. Kombinování pervitinu s jinými drogami či léky zvyšuje pravděpodobnost nežádoucích účinků. Z nitrožilního užívání pervitinu plynou další zdravotní rizika například vznik infekčních nemocí apod. (Kalina a kol., 2003).

Dále je nutno uvést, že stálé užívání vede k vážným psychickým poruchám. Tyto se projevují zpočátku jako nedůvěřivost k okolí, jež se neustále stupňuje, až do velice silné paranoie. Tento člověk má neustále pocit, že se na něho všichni domluvili a je neustále sledován. Je mnoho případů, kdy takový narkoman ze zoufalství vyskočí z okna či provede jinou nepředloženost. Tento stav se podobá, díky stejným příznakům, diagnostikované schizofrenii (Hajný, 2001).

Pervitin urychluje tok myšlenek, často na úkor kvality, zvyšuje pozornost a soustředěnost. Zlepšuje schopnost empatie, odstraňuje zábrany. Po užití pervitinu nastupuje euforie a také pocit sebejistoty. Uživatel pervitinu nemá potřebu spánku. Avšak po odeznění účinku se dostaví fáze deprese, uživatel se cítí vyčerpaný a skleslý. Tato fáze se nazývá dojezd (Kalina a kol., 2003, s.167)

3 DĚTI A MLADISTVÍ

Cílová skupina dětí a mladistvých není pouze nejrizikovější skupinou populace, která je ohrožena návykovými látkami. Trend zneužívání drog je nejvýraznější ve věku 15 až 19 let, kdy v roce 2001 spadalo do této věkové kategorie 47.5 % uživatelů a plná polovina z nich užívala drogy nitrožilně (Kalina a kol., 2003). Proto se tato cílová skupina stala i výzkumnou jednotkou při provádění mého kvalitativního výzkumu.

3.1 Charakteristika cílové skupiny

Dospívání je složitý komplex změn v životě jedince, který vede k vývoji od nezralého a závislého jedince k jedinci soběstačnému – dospělému.

Tento komplex změn charakterizují dvě období:

- puberta (dosažení pohlavní zralosti a možnost plodit),
- adolescence (psychické a sociální dospívání s cílem dosáhnout statutu dospělého).

Ohraničit věkem tyto dvě období je problematické, lze však předpokládat, že období puberty trvá od jedenácti do dvanácti let a od čtrnácti do šestnácti let. Po tomto období nastupuje období adolescence, které je završeno dospělostí kolem dvacátého roku. Pro dívky jsou spíše platné spodní hodnoty (Kalina a kol., 2003).

V období puberty se děti již cítí dospělejší, a proto také chtějí více výhod. Je to jako by se doma ze dne na den probudilo úplně jiné dítě, které je častěji urážlivé, to co jedl, běžně nechce, charakterizuje ho neuklizený pokoj, zhoršení známek ve škole, odsekávání i v maličkostech (Cenková, 2010).

Pro období adolescence je charakteristické, že v této době se adolescenti snaží výrazně odlišovat od svého okolí, jinak se oblékají, preferují specifickou hudbu. Posiluje se sociální aspekt identity, to znamená potřeba někam patřit, podílet se na něčem a něco s druhými sdílet (Macek, 2003).

3.2 Práce s cílovou skupinou

Při práci s adolescentem musíme počítat i s některými riziky a to například s malou motivací ke změně, nejasnost v cílech, velký vliv vrstevníků, chybné úkony, nespravedlnost, vysoká citlivost na autoritu. Děti jsou velmi rychle přizpůsobivé a

přístupují na potřebu změny chování. Avšak pokud se vrací do prostředí, které podobné změny nerealizuje, téměř okamžitě se vrací k původním vzorcům chování. Hlavním cílem při práci s dětmi je i motivace rodičů k aktivitě při navozování změny. Nejefektivnějším způsobem zpracování problému s užíváním drog u dětí je rodinná terapie, nejlépe s celou rodinou. Při práci s dětmi, dospívajícími a jejich rodinami je nejobtížnějším úkolem motivace k jakékoliv aktivitě, která umožňuje změnu životního stylu. Musíme počítat s obrannými reakcemi dětí a dospívajících a jejich odporem. Aby došlo ke chtěné změně, je vhodné spolupracovat s rodinou nebo alespoň s některým, pro klienta významným členem rodiny (Kalina a kol., 2003,s.235).

4 VLIV SOCIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ NA UŽÍVÁNÍ DROG

4.1 Rodina

Rodina je tradičně považována za hlavního činitele, jenž svým selháváním dětem umožňuje kriminální chování. Rodina ovšem není neměnná instituce, její funkce se v novodobé historii mění (Matoušek a kol., 2003).

Rodina tvoří základní společenskou jednotku. Čím je rodina, respektive vztahy v rodině narušenější, tím je nemocnější, méně funkční. Základ rodiny tvoří manželé, muž a žena. Tito dva jsou stabilitou rodiny. Existuje spousta příkladů z okolí, z masmédií, z literatury apod. jak hrozné a nesnesitelné je žít v manželství plném nenávisti, křivd, hádek, násilí, ale i pasivity, nezájmu a citového chladu. Přitom opak by měl být pravdou. Každý by měl začít sám u sebe a výsledkem toho všeho by bylo celkové ozdravení nejen rodiny, ale hlavně společnosti, které by rovněž vedlo ke snížení negativních jevů jako například užívání drog. Většina manželů se také stává rodiči a svým postojem k dítěti a hlavně svým příkladem dávají dítěti vzory pro jeho další život. Děti, které jsou rodiči odmítané, nepřijaté nebo ty, které vyrůstají v citovém chladu, si do svého života odnášejí těžká vnitřní poranění. Dítě by mělo být pro rodiče radostí, darem a jeho výchova jednou z krásných etap života. Ne však každé dítě vyrůstá v takové rodině, kde se toto pravidlo dodržuje (Hajný, 2001).

Rodina by měla plnit tyto funkce:

- biologicko-reprodukční – pro svůj zdárný rozvoj potřebuje společnost stabilní reprodukční základnu, kdy by mělo být v jejím zájmu, aby se rodil takový počet dětí, který tyto perspektivy naplní, v poslední době stále více rodin plánuje „jedináčky“,
- sociálně ekonomická – rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti, členové rodiny se zapojují do výrobní i nevýrobní sféry, poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současné době bývá někdy důsledkem nezaměstnanosti,
- ochranná, neboli zaopatřovací, či pečovatelská – zajišťování životních potřeb a to biologických, hygienických, zdravotních nejen dětí, ale všech členů rodiny,

- socializačně-výchovná – první sociální skupina, která učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování, které jsou běžné ve společnosti,
- emocionální – zásadní a nezastupitelná, vytváří potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty,
- rekreace, relaxace, zábava – aktivity se týkají celé rodiny, ale pro děti mají význam největší, jak rodina plní tuto funkci, to se projeví také v tom, jak tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas (Kraus, 2008).

A jak je to se svobodou při výchově? Svoboda je v rodině vždy důležité téma. Při výchově dětí se o ní začíná mluvit hlavně v době dospívání dítěte. Ale vše začíná již dříve, u rodičů. Ještě před narozením dítěte řeší rodiče otázku svobody – když se rozhodují, jestli se vezmou. Mnohé manželství vzniká v době, kdy jsou oba rodiče nezralí a do manželství jdou proto, aby se odpoutali od vlastních rodičů, popřípadě se musí brát. Někdy se s tím nevyrovnejí a berou svoji přítomnost v rodině jako nesvobodu. A to děti umí vycítit. Pokud je tedy pro mámu nebo tátu rodina vězením, čím pak má být rodině pro ně? (Hajný, 2001).

Které rodiny mohou být rizikové? Většinou ty, kde panují extrémní poměry a to buď velká svoboda, kde se jeden o druhého vůbec nezajímají, jsou k sobě až lhostejní a na druhou stranu zase ty rodiny, kde jsou si všichni tak blízko, že bez sebe neudělají krok. Rovněž není také správné, když se dítě stane důvěrníkem rodiče. Myslím tím, když se jeden z rodičů svěřuje svému pubertálnímu dítěti, například si dítěti stěžuje na druhého rodiče. Při tomto stylu výchovy může u tohoto dítěte vznikat velká trhlina vůči druhému rodiči, kdy tuto se již nemusí podařit nikdy zacelit. Dalším problémem může být to, když dítě musí být příliš hodné a dokonalé. Není také správná nadměrná volnost dítěte a z toho pramenící nedostatek kontaktu mezi dítětem a rodičem. Příliš liberální a nedůsledná výchova je také velkým problémem. Opačným extrémem je zase nadměrná kontrola a náročnost. Někdy bývá zlomovým bodem při užívání drog také stěhování. Některé děti bývají totiž velmi citlivé na změnu prostředí, na přerušení vztahů s kamarády a jen velmi obtížně si budují nové vztahy. Zde mohou drogy hrát velký problém. Velkým problémem je také to, když dítě je nástrojem neuspokojených ambicí svých rodičů. Tento problém je v podstatě to, že rodiče si přejí pro dítě lepší život, než měli oni sami a nedbají přitom vůbec na přání dítěte, jejich vlastnosti a schopnosti. A dlouhodobý tlak ze strany rodičů

může v dospívání vést k extrémním reakcím dítěte, popřípadě také k narušení vztahů mezi dítětem a rodiči (Nešpor, 2001).

A jaké zvyky v rodině zvyšují odolnost dítěte vůči drogám? Jsou to zejména nastavená pravidla, zvyky a tradice, které přinášejí klid a jistotu. Dále je to schopnost rodiny reagovat na nečekané změny a vyvíjet se. Schopnost reagovat na náhlé události jako například úmrtí, odchod jednoho z rodičů, nemoc, změny profese, společenské a podobně. Dále je to schopnost poskytovat dostatečné bezpečí a spoustu podnětů pro vývoj dítěte, kdy rodina by měla být takovým „bezpečným přístavem“, kde se jeden může spolehnout na druhého. Také dodržování stanovení, řešení problémů bez dlouhého odkládání by mělo být dalším takovým zvykem v rodině. Také je důležitý zdravý vztah rodiny k alkoholu a tabáku. Co tím je míněno? Samozřejmě je dobré, když v rodině nikdo nepije alkohol ve velké míře a neužívá ho jako běžný prostředek k úlevě a odreagování pravidelně. Rovněž je velmi důležité o pití a kouření mluvit s dětmi otevřeně. V rodině, kde je buď rodič nebo někdo ze sourozenců alkoholik nebo uživatel drog je důležité tuto situaci řešit a otevřeně o problému mluvit. Utajovaný problém může být zhoubný (Hajný, 2001).

4.2 Škola

Dítě tráví ve škole podstatnou část svého života. Příchodem do školy ztrácí každé dítě výlučné postavení, které do té doby mělo v rodině. Úplně nejdříve je pro dítě nejvýznamnější osobou učitel, později toto místo zaujmají spolužáci. A dítě musí mezi svými vrstevníky obstát. Pokud má dítě solidní základ z rodiny a stálé zázemí, může se celkem bez problému přizpůsobit novým situacím. Neexistuje vážnější školní problém, který by se týkal jen samotného dítěte a ne učitelů a ne rodičů anebo jen dítěte a učitelů a ne rodičů. Škola nemůže suplovat rodičovskou úlohu a rodiče naopak nemohou suplovat školu. Jedna i druhá strana mohou školní problémy dítěte zlepšit, ale i zhoršit a prohloubit (Matoušek a kol., 2003)

Pracovníci ve školství všeobecně patří mezi málo ohodnocené, ale zato velmi osočované členy naší společnosti. Přesto by však měli konat svoji práci co nejlépe. A také mohou říct, že alespoň ti, které znám, se o to snaží. Nelíbí se mi však, že někteří rodiče by po učitelích chtěli, aby napravili to, co oni výchovou zkazili. A to mnohdy nejde. Myslím si, že nemůžeme pedagogy obviňovat z toho, v jakých podmínkách děti žijí. Není chybou pedagogů, že se rozpadají rodiny, spousta jejich žáků je týráno, zanedbáváno. Učitel

nemůže dětem zakázat například sledování nevhodných pořadů či zakázat jim požívání alkoholu nebo drog, když se někdy stává, že samotní rodiče někdy svým dětem „sami nalévají alkohol či jim dávají peníze na cigarety“. Když jsem vykonávala povinnou praxi, vybrala jsem si pro její vykonání základní školu, kde jsem vypomáhala s prevencí sociálně patologických jevů. Zde jsem se setkala i s rodiči, kteří si opravdu nebrali servítky a napadali učitele, kde jen bylo možné. Myslím tím slovní napadání jako např. „když chcete, já svoje dítě dám jinam a tam nebude mít takové známky“. Učitelé a hlavně ředitelé se tím dostávají do pastí, že mnohdy se rodičům snaží vyhovět, aby rodiče nedali dítě do druhé školy. Ale neříkám, že všichni rodiče jsou stejní. Je třeba mít i kvalitní učitele, aby se postavili čelem k problémům, které mohou nastat.

Do spousty našich škol, nejen středních, ale i základních, vtrhly jako lavina drogy, násilí, pornografie. A co může škola s tímto dělat? Snažit se mírnit co nejvíce jejich dopad. Nejvíce sil je podle mě třeba napnout v nejnižších ročnících základní školy. Zde je velmi důležitou osobou učitelka (zřídka učitel) první třídy. Tento pedagog pokládá základy, na kterých ostatní budou ve vyšších ročnících stavět. Žáky může naplnit pozitivními postoji, ale také pohrdáním a neúctou. Může tedy škola, přístup učitele, způsob výuky nebo řešení výchovných problémů a celková atmosféra ve třídě či škole nějak přispět ke vzniku problémů s drogami – nebo jim předejít? Může, a to v každodenní práci některých přemýšlejících a poctivých učitelů, kterých je naštěstí stále dost. Pokud však více než polovina žáků třídy chodí do školy opravdu s nechutí nebo strachem, pokud mají horší než průměrný prospěch, pokud jsou často nemocní nebo to předstírají, pokud učitelé komunikují s rodiči převážně prostřednictvím poznámek nebo krátkých oznámení o zlobení jejich dětí – pak je něco v nepořádku. A jen v dětech to nebude. Jsou to zejména pocit neúspěšnosti, nepochopení, nuda, jednostranné přetěžování, pocity křivdy, formální přístup, nadměrná náročnost ale i nepodnětně malé nároky, které mohou v dítěti a dospívajícím uhasit zvědavost a chuť zvládat běžné těžkosti spojené s učením. A jestliže dítě nemá „chuť“ něco zkoumat, objevovat, prožívat dobrodružství, když nemá pocit, že může být v něčem dobré a oceněné, začne se přirozeně obracet k činnostem, které jeho přirozené potřeby uspokojí (Hajný, 2001).

4.3 Volný čas

V současné době se jednou z hlavních náplní volného času dětí stává televize a počítač. Z nepočítaného množství filmů bych se chtěla dotknout otázky lehkovážného přístupu k hodnotě lidského života vůbec. Vraždy, násilí, všelijaké formy destrukce jsou běžné pro mnoho hrdinů. Podle mého názoru pak děti přistupují k životu stejně lehkovážně jako jejich „hrdinové“ ze sledovaných pořadů. A následně takto přistupují i k drogám. Někteří z nich si neuvědomují, že hraná bolest ve filmu je jiná než ta, kterou může prožívat někdo z jejich okolí? Vůbec si neuvědomují rozdíl smrti na obrazovce se smrtí v reálu.

V některých rodinách se televize stává členem rodiny. Toto tvrzení neví přehnané. Stačí si vzpomenout na své reakce nebo na reakce našeho okolí na to, jak jsme někdy reagovali na situace, když nebyla televize, nebo jsme byli v prostředí, kde televize nebyla. V některých rodinách však přebírá televize roli babičky, mámy, chůvy. Proč? Děti u ní vydrží, méně zlobí, rodiče se o ně nemusí bát? Je to tak dobře? Rozhodně neříkám, že mít televizi je špatné. Jen by se měla dodržovat určitá pravidla, kterými by se předešlo vzniku problému. Rodiče by se měli podílet na výběru sledovaných pořadů, a pokud by zjistili, že děti výběr pořadů nerespektují, měli by o tom s nimi mluvit. Měli by dětem pomoci při rozlišení skutečnosti od fantazie, vysvětlit jim, že to, co někdy vidí v televizi, se ve skutečném životě nemůže stát (Hajný, 2001).

Obdobné je to i s tiskem. Novináři se za cenu zisku a upoutání nepozastavují nad nějakou novinářskou etikou. Vždyť pravda je tak fádni. Když tuto pravdu trošku přikráší, zveličí nějaký málo významný detail, zamlčí kontext. Co na tom, že výsledek se pravdě velmi málo podobá. Ale čtenářům se toto líbí? Alespoň těm, kteří čtou tyto rádoby úspěšné časopisy.

Populární osobnosti, zejména zpěváci jsou často vzory naší mládeže a také propagátory drogového nebo nedrogového života. Co třeba udělá s fanouškem, který napodobuje svůj idol text písně, kde zpívá o svých úžasných zážitcích pod drogami? Nebo když v některých novinách si přečte o životě těchto rádoby umělců. Neříkám, že všichni umělci jsou špatní. To v žádném případě. Ale hlavně v současné době je dost takových, kteří i tuto špatnou reklamu podporují a sami jí vychází vstříc. Je jen zbožným přáním, aby bylo více populárních umělců, kteří by i bez užívání drog svedli to samé. A v textech svých písní nebo na vystoupeních vypovídali o tom, co tvoří život hodnotným a bez drog. Rovněž v

současném umění (nejmarkantnější je to u hudby) existují styly, které k drogám nepřímo (beze slov) vybízejí. Tuto hudbu, toto výtvarné dílo nelze bez určitého druhu drogy dobře vnímat, prožít. V rámci drogové prevence se lze jen ptát, proč takové umění vůbec je a proč má tolik příznivců (Hajný, 2001).

Volný čas významným způsobem ovlivňuje tendence k sociálně patologickým jevům u mládeže a také rozvoj talentu a aktivní životní styl. Z hlediska množství a náplně volného času je neaktivnějším obdobím věk kolem sedmnácti let (Vážanský, Smékal, 1995).

4.4 Vrstevníci – parta

Důležitost vrstevníků jako činitelů socializace vzrůstá v adolescenci. To, co si učitelé a rodiče myslí, má často pouze poloviční důležitost pro adolescenta vzhledem k tomu, co si myslí kamarádi – vrstevníci. Velmi závisí na tom, jakou skupinu si dítě zvolí. Jedni se chtějí identifikovat s vynikajícími studenty, jiní chtějí být chápáni jako umělci nebo atleti, další vzhlížejí k filmovým hrdinům. Jiní se stávají závislí na delikventech (narkomanech apod.). Způsob jak dospívající hodnotí sám sebe, závisí výrazně na tom, zda je akceptován specifickou skupinou, nikoliv školou. I když jsou většinou mladí lidé v dospívání často orientováni na vrstevníky, neznamená to, že rodina je pro ně pasé. Řada z nich se často hádá s rodiči o oblečení, domácí práce, venčení psa, školní přípravě. Ale většina dospívajících má citové pouto a respekt ke své rodině a doufá, že jsou na ně rodiče alespoň vskrytu pyšní. Rovněž vědí, že rodiče jim mnohé obětují (Jedlička a kol., 2004).

Pokud se drogového problému týká, někdo z nich vyniká tím, že na ně má peníze, jiný má starší kamarády, další se nebojí drogu píchnout. Nejrizikovější jsou skupiny mladých lidí, ve kterých je užívání drog považováno za normální a ti co je neužívají, se pro ně stávají terčem posměchu, ponižování. A v případě, že tento mladý člověk nemá k dispozici další jiné kamarády nebo jinou činnost, je skupinou zahnaný do kouta a v blízkém čase se jim podřídí.

V každém případě je dospívání obdobím zmatků, kde nic nelze považovat za absolutní a jisté. O to horší je, když mladí poznají, že i svět dospělých se potácí v nejistotách, v hodnotách, které záhy ztrácejí svou platnost. A droga jim dává na čas úlevu. A oni nepřemýšlí, že může být i smrtelná. Většina z uživatelů drog dopředu nepřemýšlela nad zdravotními riziky, protože by jinak nemohli začít drogy užívat (Jedlička a kol., 2004).

Má právo rodič znát kamarády svého dítěte? Určitě ano, záleží však na tom, jakým způsobem je poznává. Protože, když rodiče znají kamarády svého dítěte, znamená to, že je jejich dítě zajímá, že jsou schopni tento zájem dát najevo. Mohou tak i dát najevo, že jsou rádi, že jejich dítě umí navazovat vztahy a být pro ostatní důležité. Dá se něco dělat, aby nepodlehlo vlivu špatné party? Určitě ano, ale včas, než se do takové situace dostane. Podstatou toho, že se někdo nechá snadno ovlivnit a jedná tak v rozporu se svými zájmy nebo bez ohledu na možné důsledky, je většinou nízké sebevědomí. Když bude sobě i okolí opakovaně svou hodnotu dokazovat, bude vůči tlaku okolí mnohem citlivější a slabší. Samozřejmě, dá se namítnout, že když se dítě nechá tak snadno ovlivnit, proč se nedá ovlivnit rozumnými názory rodičů? Protože ten „náctiletý“, či „náctiletá“ chce být obdivován kamarády stejně starými či málo staršími. Navíc své rodiče vidí zkresleně – vnímá velmi citlivě jejich problematické vlastnosti nebo pro něj nevýhodné názory. Aby rodiče mohli být spojenci svých dětí, je třeba, aby se řídili pravidlem tří „P“ a to pozornost, pozitivní hodnocení a pravdivost. Měli by hovořit s dětmi o jejich prožitcích, událostech ve škole, mezi kamarády, učit je rozeznávat co udělali dobře a co špatně. Měli by si jich všimnout, mluvit s nimi. (Hajný, 2001).

4.5 Výchovné ústavy

Jde o jedno ze zařízení, zakotvených v zákoně číslo 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Je určen zpravidla pro děti od 10 do 18 let s vážnými poruchami chování. Základní organizační jednotkou ve výchovném ústavu je výchovná skupina. Těchto skupin může být ve výchovném ústavu nejvíce šest a nejméně dvě (Jedlička a kol., 2004).

Agresivita u dětí a mladistvých za posledních několik let výrazně stoupla. Klientela ve výchovných ústavech se také změnila oproti minulým letům. Nejenom, že je agresivnější, ale většinou je také sociálně zdatnější, kdy si uvědomuje daleko více svá práva, ale již ne své povinnosti. Je rovněž daleko sebevědomější. Práce ve výchovných ústavech je také celkově mnohem náročnější než dříve. Nejenom jedinec, který žije v ústavu, touží po neustálé konfrontaci s autoritou a nespokojí se s pouhým neosobním přístupem vychovatele. Je dobré, aby vychovatel uměl svěřence překvapit rovnoprávným vztahem na úrovni dospělý – dospělý. Svěřenec si ho dokáže cenit více než klasické pozice učitel – řád

nebo rodič – dítě. Je třeba si také uvědomit, že jsou zde i svěřenci, kteří vzhledem ke svému postižení respektive duševní poruše, jsou schopni jen minimálních změn a v nejlepším případě vykazují jen malý pokrok (Jedlička a kol., 2004, s.313).

Na druhou stranu si ale myslím, že není dobré, když jsou v ústavu společně ve skupinách jedinci, kteří se sem dostali pouze za „záškoláctví“, se zkušenými jedinci v oblasti krádeží, drog a podobně. Ze své praxe mohu říct, že jsem se již potkala s chlapci z těchto ústavů, kteří zde byli jen proto, že jejich sociální prostředí – rodina o ně neměla zájem, neměli za sebou žádnou trestnou činnost, a jen proto, aby zapadli mezi ostatní v ústavu, aby je mezi sebe vzali, přizpůsobili se jejich požadavkům a začali například krást.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

V teoretické části textu jsem vymezila některé pojmy drogové problematiky, uvedla jsem některé vlivy sociálního prostředí působící na užívání drog. V praktické části své bakalářské práce bych ráda poukázala na to, jak samotní uživatelé pervitinu vnímají motivy, které je vedly k užívání pervitinu a jak je ovlivnilo sociální prostředí, ve které žili nebo žijí. Ráda bych zde přiblížila cíl výzkumu, výzkumný problém a celkovou metodologii výzkumu, kterou jsem zvolila pro naplnění cíle své práce. Nyní tedy přiblížím metodický postup, zvolené metody a techniku sběru dat. Rovněž bych také popsala výzkumnou jednotku a kritéria jejího výběru.

5.1 Cíl výzkumu

Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracují dosavadní poznatky, anebo se získávají poznatky nové (Gavora, 2000).

Teoretická část mé práce se zabývala vznikem drogového problému, dělením drog, vznik drogové závislosti, vlivy sociálního prostředí na užívání drog. Soustředila jsem se také na pervitin, jako na jednu z nejrozšířenějších drog mezi naší mládeží.

Cíl výzkumu jsem si stanovila následovně:

Identifikace a analýza příčin užívání pervitinu mezi mladými toxikomany ve Zlínském kraji.

5.2 Vymezení výzkumného problému

Hlavní výzkumný problém:

Jaké jsou důvody a motivy mladých lidí ve věku do 18 let k počátečnímu užívání pervitinu s přihlédnutím k sociálnímu prostředí daného jedince?

Dílčí výzkumné problémy:

Jaký je způsob trávení volného času respondentů a zájem jejich nejbližších o jejich volný čas?

Jaká je obecná zkušenost respondentů s drogou?

Jaká je zkušenost respondentů s konkrétní drogou – pervitinem?

Jaký je způsob a frekvence užívání pervitinu respondenty?

Zda byl u respondentů pokus o abstinenci s pervitinem?

Jaký je sociální kontext užívání pervitinu respondenty?

Jak prognózují svoji budoucnost mladí uživatelé pervitinu?

5.3 Metody výzkumu

Vzhledem k typu výzkumných problémů jsem využila metodu použitou v kvalitativním výzkumu. Výzkum jsem tedy realizovala za použití polostrukturovaného rozhovoru, jako techniky sběru dat.

5.3.1 Kvalitativní výzkum

Gavora (2000) uvádí, že kvalitativní výzkum uvádí svá zjištění ve slovní podobě. Jde o popis, který je podrobný a výstižný.

Kvalitativní metody se používají mimo jiné i k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů (Strauss, Corbinová, 1999).

Mým hlavním cílem bylo zjistit důvody a motivy mladých lidí, které je vedly k užívání pervitinu a jak je při tomto, ovlivnilo sociální prostředí, ve kterém žili nebo žijí. Zajímala jsem se o rodinnou situaci mladých uživatelů pervitinu, způsob trávení volného času, zkušeností s drogou obecně, zkušeností konkrétně s pervitinem, sociálním kontextem užívání pervitinu a jak samotní mladí uživatelé prognózují svoji budoucnost.

V kvalitativním výzkumu se výzkumník snaží o sblížení se zkoumanými osobami, o proniknutí do situací, ve kterých vystupují. Tedy hlavním cílem výzkumu je porozumět člověku, chápat, jak on věci vidí a posuzuje jednání (Gavora, 2000).

5.4 Výzkumná jednotka

V kvalitativním výzkumu jde o záměrný výběr. A to zejména proto, aby osoby, které budou vybrány, měly potřebné vědomosti a zkušenosti ze zkoumaného prostředí.

5.4.1 Strategie výběru

Všechny respondenty jsem v první fázi výzkumu vybírala podle předem stanovených kritérií.

Prvním kritériem bylo to, že respondenti museli být ve věku 15 až 18 let. Druhým kritériem bylo, že museli mít zkušenosti s užíváním drog a třetím kritériem bylo, že museli mít zkušenosti z užívání pervitinu. Počet osob byl dán reprezentativností kvalitativního výzkumu. Podle prvních dvou kritérií jsem vytypovala 15 respondentů ve Zlínském kraji se zaměřením na oblast bývalého okresu Kroměříž, o kterých bylo známo, že užívají drogy a vyhovují věkové kategorii. Z těchto 15 respondentů bylo nakonec dotazováno 10, neboť tito vyhovovali i třetímu stanovenému kritériu – měli zkušenosti s užíváním pervitinu.

5.4.2 Představení respondentů

Základní soubor výzkumu byl tedy tvořen uživateli pervitinu ve věku do osmnácti let. Tito byli osloveni ke spolupráci na základě účelového výběru. Seznámila jsem je se záměrem svého výzkumu a požádala je o poskytnutí rozhovoru a jejich spolupráci. Soubor uživatelů pervitinu tvořilo 8 chlapců a 2 dívky ve věku od patnácti do osmnácti let. Z toho 6 chlapců má v současné době nařízenou ústavní výchovu.

5.5 Průběh výzkumného šetření, sběr dat

Sběr dat byl prováděn technikou polostrukturovaného rozhovoru. Každému rozhovoru předcházela prvotní kontakt, který byl prováděn osobně. Při prvotním kontaktu byl každý z oslovených seznámen s obsahem výzkumu a požádán o pomoc. Rozhovory probíhaly různě. S chlapci, kteří vykonávají ústavní výchovu, jsem hovořila v ústavním zařízení a s ostatními na předem domluveném místě, které bylo dohodnuto při prvotním kontaktu. Pokusila jsem se navodit uvolněnou atmosféru a vzájemnou důvěru. Pro uvolnění atmosféry jsem se chlapců a dívek zeptala, zda jim můžu tykat. Všichni s tím souhlasili a opravdu se při tykání atmosféra skutečně uvolnila. Délka rozhovoru byla různá. V průměru se pohybovala kolem 20 minut. Rozhovory jsem nahrávala na diktafon za předchozího souhlasu. Všichni dotázaní byli upozorněni, že tento rozhovor mohou ukončit kdykoliv. Rovněž jsem je ubezpečila o dodržení anonymity a byla jim dána možnost neodpovědět na položenou otázku. Všichni souhlasili s nahráváním na diktafon i s daným postupem.

Před začátkem rozhovoru jsem je opětovně seznámila s tématem mé práce a toho, co chci zjišťovat. Na rozhovor jsem si vyhotovila seznam základních otázek, na které respondenti odpovídali. V průběhu rozhovoru jsem jim pokládala další otázky pro upřesnění zjišťovaných skutečností.

5.6 Základní scénář polostrukturovaného rozhovoru

Celý rozhovor jsem situovala do několika kategorií, kdy každá kategorie odpovídala jednomu výzkumnému problému. Ke každému zkoumanému problému jsem přiřadila otázky, které jsem v průběhu rozhovoru doplňovala podle průběžných odpovědí respondenta.

Ke zjištění demografických údajů:

- 1) Můžeš mi prosím říci, kolik je Ti roků?
- 2) Jakou školu studuješ?
- 3) Jakou práci mají tví rodiče?

Ke zjištění způsobu trávení volného času:

- 4) Co děláš ve volném čase, máš nějakou zálibu?
  - a. Záliby dříve
  - b. Záliby v současnosti
- 5) Kolik let se této zálibě věnuješ a v jaké míře?
- 6) Skončil jsi s nějakým koníčkem, a jestli ano, proč, co Tě k tomu vedlo?
- 7) Zajímali se Tvoji nejbližší (rodiče, prarodiče, vychovatelé) co děláš ve volném čase?

Ke zjištění zkušeností s drogou obecně:

- 8) V kolika letech jsi poprvé přišel do kontaktu s nějakou návykovou látkou a konkrétně s jakou?

9) Jak ses k této návykové látce dostal, co bylo podnětem pro její užívání?

Ke zjištění zkušeností s pervitinem:

10) V kolika letech jsi poprvé užil pervitin?

11) Jak ses k pervitinu dostal, co bylo podnětem pro jeho užití?

12) Dokážeš si vzpomenout na Tvoje první pocity při užití pervitinu?

Ke zjištění způsobu a frekvence užívání:

13) Jakým způsobem jsi pervitin užíval a jak často?

14) Užíváš pervitin i v současnosti, a pokud ano, jak často?

Ke zjištění pokusů o abstinenci:

15) Zkoušel jsi již přestat s užíváním pervitinu?

16) Podařilo se Ti to, a pokud ne, proč?

Sociální kontext užívání pervitinu:

17) Máš mezi uživateli pervitinu někoho blízkého (kamarády, přítelkyni, sourozence, rodiče)?

18) Vědí Tvoji blízcí (rodiče, prarodiče, sourozenci) o tom, že užíváš nebo jsi uctívala pervitin a pokud ano, jak na to reagovali?

19) Jak reagovali Tvoji kamarádi či přátelé na to, že užíváš pervitin?

20) Našel se mezi Tvými kamarády někdo, kdo Ti užívání pervitinu rozmlouval, říkal Ti o nebezpečnosti jeho užívání?

Ke zjištění představ o vlastní budoucnosti:

21) Jakou máš představu o svém dalším životě?

5.6.1 Způsob zpracování dat

Jednotlivé rozhovory s respondenty jsem doslovně přepsala. Tímto prepisem jsem získala velmi bohatý materiál pro zpracování. Všichni se podle mě snažili odpovídat na otázky velmi zodpovědně, při rozhovoru jsem se snažila pozorovat i mimiku při položení otázky a následně při jejich odpovědích. Přepisy těchto rozhovorů jsem si několikrát přečetla a následně jsem si vyznačila pojmy neboli významové jednotky. Tyto jsou v mé práci nazývány jako významy přiřazené uvedeným signifikantním slovním spojením. Signifikantní chápu jako důležitý. Takto vznikly kategorie podobných spojení, které jsem zasadila do kontextu a v závěru interpretovala. Významy postihovaly obsah spojení.

6 PREZENTACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

6.1 Vyhodnocení rozhovoru

Demografické údaje

- Radim, 17 let, učeň – obor stavební výroba, rodiče rozvedeni, nařízena ústavní výchova
- Michal, 16 let, učeň – obor kuchař – číšník, rodiče rozvedeni, nařízena ústavní výchova
- Mirek, 16 let, učeň – obor kuchař, rodiče v rozvodovém řízení, nařízena ústavní výchova
- Richard, 17 let, učeň – obor stavební výroba, rodiče rozvedeni, nařízena ústavní výchova
- Tomáš, 17 let, učeň – obor stavební práce, rodiče rozvedeni, nařízena ústavní výchova
- David, 17 let, učeň – obor zedník, úplná rodina, nařízena ústavní výchova
- Martin, 17 let, učeň – obor zedník, neúplná rodina, žije s matkou a babičkou
- Klára, 18 let, nedokončené učiliště, úplná rodina
- Renata, 17 let, učeň – obor kuchař – neúplná rodina, rodiče rozvedeni, žije s matkou
- Petr, 18 let, učeň – obor zámečnický – neúplná rodina, rodiče rozvedeni, žije s matkou

Způsob trávení volného času a zájem jejich nejbližších o jejich volný čas

- „sport, .. tak deset let jsem hrál fotbal, předtím než jsem šel do výchovného ústavu, ...skončil jsem s tím fotbalem, ...vybral jsem si kamarády a tak,.. ulici. A pak jsem skončil s fotbalem, ...s našima jsem se o tom co dělám moc nebavil“.
- „hudební činnost a nějaký rok se snažím sportovat. ...bicí, dřív atletika, ...na základní škole jsem skončil, nebylo to povinné, už jsem se na to vykašlal,..snažili se zajímat, ale já jsem jim to vždycky, no, nějak jsem to neřešil, ...většinu co jsem dělal, by se jim to nelíbilo.“
- „..tak počítač, facebook, na filmy se rád dívám. I sport, ...fotbal, lyžuju, .. kouření trávy, hudba tak dva roky,..dříve ne, ...s rodičama jsem se bavil, oni vlastně ví, že kouřím trávu.“

- „...doma jsem hrál basketbal,závodně jenom rok,..od svých čtrnácti,..nevím proč jsem přestal, když jsem s klukama venku, tak si ještě zahraju,...ptali se,...můžu jim říct co chci a stejně co dělám, nezjistí,,já jsem jim říkal, když jsem byl s klukama venku...“
- „..baví mě basketbal a plavání,..doma kuželky jsem hrál závodně,..přestalo mě to bavit. Chytl jsem se party, která prostě brala ty drogy, ...mamka když měla čas,..ona taky dřív brala drogy, ..byla na léčení a já jsem bydlel u babičky,..u té babičky to začalo..“
- „...doma,..spíš venku kámoši,...tady fotbal, počítač, ..dřív neměl koníčka..“
- „..chodím ven s klukama,..tak chodíme, kecáme, ...dřív sport, fotbal jsem hrál,..už mě to nebavilo,..tak dva, možná tři roky je to, ...mamka...ani moc ne, spíš babička,..jenom jsem jí něco řekl, tak, aby se už neptala.“
- „..ani nic, ..jsem venku, s holkama, teda i kluci tam jsou, ...dřív ..sport...cvičit a plavat, ...přestala... rok, rok a půl, ..přestěhovali jsme se, našla jsem si nové kamarády,..taťka pořád pracuje někde pryč a mamka jo, ptala se mě,... nebavila jsem se s ní...“
- „...ani ne, chodím s děckama ven, ... po vesnici, dřív jsem pomáhala mamce...na zahrádce, s vařením,..ted' málo, mamka se zajímala,.. pak už moc ne,...řekla jsem jí třeba, že jsme s holkama venku...“
- „..dřív jsem hrával fotbal, ted' nic, teda počítač,..pařím na počítači, ...tak tři roky nehraju fotbal...asi tím, že jsem si našel jiné kamarády, ..když byli naši spolu tak jsem ho hrával, pak se rozvedli...mamka se mě ptala, kde jsem byl, co jsem dělal,..já už jsem to nechtěl poslouchat, ...něco jsem vymyslel, abych měl pokoj“.

Významy přiřazené signifikantním slovním spojením:

- dřívější doba
- současnost
- sport
- zevlování (toulání se), nic nedělání
- počítač
- hudba

- zájem blízkých osob,
- neochota se svěřovat

Obecná zkušenost respondentů s drogou

- „Tak cigarety v sedmi letech,...tráva tak ve dvanácti, ...našel jsem to doma, nevlastní otec to dřív měl.“
- „...v osmi, cigareta, ...přes sestřenku, ona kouřivala za rohem, tak mi vždycky dala, ...chtěl jsem to vyzkoušet.“
- „Nikotin tak ve třinácti, tráva asi o půl roku později. ..cigaretu mamka položenou doma, tak jsem si vzal,..zvědavost, ...trávu..přes kamaráda,..viděl jsem jak se směje, tak jsem si to taky vykouřil...“
- „...cigarety ..ve čtrnácti, ..od starších kamarádů,..nevím, chutnalo mi to.“
- „...tak v devíti..marihuana, ..už si to nepamatuju,..u nás všecí hulili, tak jsem si říkal, co na tom je.“
- „V deseti tráva,.. od známých,.. jenom tak, zkusit to,..já hulím furt..“
- „...cigarety...to už je dlouho, tak asi tři roky,..kluci venku kouřili, zkusil jsem to, ze začátku nic moc, pak to už jsem kouřil,..kluci říkali ať to zkusím...“
- „...asi tak v šestnácti,..cigareta, teda spíš cigarety,..no kmošky kouřily, ty jak jsme se přestěhovali,..říkaly ať si taky dám, ..nechtěla..říkali mě, že mám strach..tak jsem si dala, ... moc jsem nekouřila, občas mi holky daly.“
- „...zkusila jsem trávu,.. patnáct, protože jsem slavila narozeniny a donesl to tam jeden kámoš,..chtěla jsem to zkusit,..nic moc.“
- „...tak tráva,..poprvní, ..neměl jsem patnáct, ale pak jsem ji začal kouřit tak od šestnácti,..poprvní ze zvědavosti, pak kouřil to snad u nás v partě každej, jeden kluk to
tam vždycky donesl, nabil skleněnkou a dali jsme si všichni tam.“

Významy přiřazené signifikantním slovním spojením:

- cigarety
- tráva

- věk prvního užití
- vliv starších kamarádů
- nabídka na vyzkoušení
- zvědavost
- vliv party

Zkušenost respondentů s konkrétní drogou – pervitinem

- „.....pervitin tak ve třinácti, necelých čtrnácti...od kamaráda, ... no je to dobrý, .. to už Vás nic nezajímá, prostě je člověk naspídaný..“
- „Pervitin ve třinácti, přes kamarády, ..byl jsem se staršíma kamarádama vždycky,..od malička mě zajímaly drogy,..přitahovaly mě, ...už jsem vyzkoušel skoro všechny mimo heroin,..třeba extázi, houbičky, durman, muchomůrky, ... bych tady musel mluvit dlouho. Pervitin nosem, ...senzační, ...cítil jsem se skvěle, jako kdybych byl král, protože mě všechno vycházelo, se všema jsem se dokázal bavit nějak otevřeně, ...bavilo mě všechno dělat a tak.“
- „Pervitin..to bude tak tři týdny možná měsíc,..když jsem byl v Brně, měli otevřený ten Amstrshop, tam jsem koupil bílý prášek, ...pak jsem tam šel zas, ...ona nás doběhla, ...dala mi lajnu,..během nějakých šesti sekund strašnej stav, začal jsem se třepat, začal jsem se potit, rty se mě třepaly..... Pak jsem se uklidnil,..se mi to začalo líbit,..měl jsem energii...“
- „Pervitin v šestnácti, přes známý,..chtěl jsem to zkusit,..bylo mi prostě dobře, vylítal jsem se. Ale pak už to bylo blbý, nemohl jsem si povídat s těma co nebyli najetí. To nešlo.“
- „...pervitin ve dvanácti,..ukradl jsem ségre,..tady mě zajímalo co na tom je,..ségra to brala, mama to brala, tak jsem si říkal, že to taky zkusím, ...nejdřív prostě brnění po celém těle jak jsem to šnupl,..nevěděl kolik si toho mám dat, dal jsem si toho mega, asi hodně,..pak jsem byl akční,..takový nabuzený,..se mě to zalíbilo.“
- „...poprvní pervitin ve třinácti,..stejně jak k trávě,..pořešil jsem si to sám,..zábava,..tak na diskotéce,..“

- „...asi rok to bude,..někteří kluci ho šňupali,..říkali, že je to super, tak jsem byl zvědavěj a zkusil jsem to,..napřed trochu,..pak hlavně o víkendu, s rukama jsme kecali a hodně hráli na počítači, no vydržel jsem to,..nabuzenej jsem byl....“
- „...tak asi půl roku to je,..zkusila jsem,..no jednou na zábavě, kluci ho šňupali,..tak jsem to zkusila, jen tak, chtěla jsem vědět, co to udělá,..hodně jsem vydržela tančit,..super jsem se bavila...“
- „...pervitin..asi tak rok po té trávě, tak zhruba před rokem,..zase přes toho kámoše, na silvestra, on to donesl, šňupali to všeci,..chtěla jsem to zkusit, tak jsem si taky dala,..nepamatuju si moc,..tenkrát jsem to přehnala s alkoholem, ..pak jenom tak, různě, ne moc..“
- „...asi tak půl roku po té trávě,..to už jsem měl dávno šestnáct,..tenkrát jsem byl na divošce a kámoš došel, jestli si nedám lajnu, napřed strach,..pak jsem viděl, že je v poho, tak jsem si o něho řekl,..bylo to super, vydržel jsem dlouho, ..zábava byla super“.

Významy přiřazené signifikantním slovním spojením:

- věk prvního užití
- vliv kamarádů, známých, party
- zvědavost,
- dobrý pocit po užití pervitinu
- nezájem o okolí
- skvělé pocity po užití pervitinu
- energie po užití
- neschopnost bavit se s ostatními
- neznalost užívání

Způsob a frekvence užívání pervitinu respondenty

- „Dva roky jsem šňupal a pak jsem přešel na nitrožilní, ...no když jsem byl na útěku tak každý den, ..ted' ho беру sem tam, nejsem závislý..“

- „Nosem. Tak dva roky. Pak nitrožilně. ...předtím to bylo jednou do týdne, pak se to začalo rozjíždět, začalo mě to bavit víc, tak jsem to měl třeba jednou za dva dny... Psychicky jsem závislý, ale umím to ještě ovládnout.“
- „Nosem,.. já byl dva týdny na útěku, pak jsem týden fetoval a pak týden nic, třeba jsem kouřil trávu a chlatal...“
- „Nosem, tak zhruba šestkrát, sedmkrát,...naposledy to bylo někdy minulý rok.“
- „Nejdřív...to jsem šňupal a začátkem třinácti let jsem si začal pichat, každý den skoro,..ted' už měsíc ne,...“
- „Tak noseem dva roky a pak žilou,..v současnosti občas,..tak různě, na dovolenky když jedu,..“
- „..hlavně o víkendu a taky o prázdninách těch loni, šňupal jsem ho, taky jsem ho zkoušel kouřit, přes alobal,...“
- „...nosem, ..už ted' ne, měla jsem ho jenom asi pětkrát nebo šestkrát, ..“
- „...občas ..na zábavu,..párkrát do měsíce, ...šňupala, nic víc,..ted' spíš vůbec, ...“
- „No chvíli jsem šňupal, pak jsem to zkusil nitrožilně a ted'.. občas šňupu,..dřív na párty, málo,..loni v prázdniny to bylo často a ted' jenom občas,..“

Významy přiřazené signifikantním slovníím spojením:

- dřívější užívání pervitinu
- současné užívání pervitinu
- užití noseem, nitrožilní užití, kouření pervitinu přes alobal
- občasné užívání na párty, zábavě
- víkendové užívání
- každodenní užívání
- psychická závislost

Pokus o abstinenci respondentů s pervitinem

- „...osm měsíců jsem nebral, .. já jsem to nevyhledával a pak zas, já jsem přijel domů a pak zase kamarádi, ale už to tak nehrotím jak dřív,..když jedu domů, tak si dám, ale to není pokaždé, jak kdy“.
- „Ted' jsem přestal, asi měsíc..., nemám na to chuť. ...v létě kdybych tu byl, tak bych to tady asi nevydržel, furt bych chodil na útěky se vyfetovat.“
- „...tři týdny naposledy,..mě to prostě nic neříká, je to o tom, mě ta tráva stačí,...hlavně jsem taky přestal, protože mě i začala ten pátej den valit krev z nosa...“
- „...neužívám,..kvůli holce...“
- „...ted' už měsíc ne, ...občas mě to chytá..třeba ležím a prostě mě naběhne do hlavy co bylo, že vidím perník,..prostě si hledám jinou činnost,.. dřív bez perníku osm měsíců, ...prostě jsem se vrátil zas do toho prostředí..“
- „...nezkoušel jsem,...tak zábava prostě.“
- „...ted' už ne, chcu přestat...asi tak dva měsíce je to, ...líbí se mi jedna holka,...proto ho nechcu taky..“
- „...naposledy asi měsíc, ..nechtěla jsem už, ...nechtěla bych skončit blbě, viděla jsem kámošku, jak se jí udělalo blbě, nechcu už.“
- „...naposledy tak tři týdny zpátky, možná už je to víc, chci s tím přestat,...nechci dopadnout jak jeden známý, on ho i dělal i bral a ted' je zavřenej, ..často jsem ho nebrala,..“
- „to asi úplně ne, jenom jsem to začal brat míň, už ne tak často, naposled tak čtrnáct dnů to bude..“

Významy přiřazené signifikantním spojením:

- pokus o ukončení užívání pervitinu
- ukončení užívání pervitinu
- zamilovanost
- nerozhodnost, neschopnost
- vliv prostředí

- strach z dalšího užívání
- odhodlání přestat s užíváním

Sociální kontext užívání pervitinu respondenty

- „sem tam nějaký kamarád bere pervitin, ...matka s tím mívala dřív problémy, takže ona mi to nemůže vyčítat,...ona se myslela, že to vyřeší tím, že mě nechá tady v ústavě. Třeba půl roku bez dovolenky. A nevyřešila. ..ted'ka jsem měl přítelkyni a kvůli té jsem nebral osm měsíců.“
- „...mám kamaráda, s ním jsem začal. Rodiče to věděli, nereagovali, věděli, že i kdyby mi v tom zabraňovali, tak by nic neudělali. ...jsou i takový lidi co mi to rozmlouvali, ale i oni chápou, že je to můj problém,že si to musím uvědomit sám.“
- „...rodičům jsem to řekl, dostali strach, abych nebyl závislej, dívali se hned do internetové poradny,...no já měl dobrýho kamaráda ...a taky skončil na perníku. No a kámoš mi říkal, jestli chcu dopadnout jak Kuba, ..zkurvená fetka...Prostě po mě řval a mě to nějak otevřelo oči...“
- „...z domu to neví nikdo, ani kamarádi, ..neví to...“
- „...kamarádi,...mamka byla na léčení,...rozmlouvala mi to, že to není dobrý, že spadnu úplně do největších sraček,..já jsem si dělal svoje, mě to nezajímalo,...kamarád..jemu dvacet...říkal „si mladý, tak si to nezkurvi ještě víc, vidíš jak vypadají ti ostatní“, já jsem mu říkal, ať do mě nevalí...“
- „...rodiče...chtěli mi pomoci...chtěli mě dát na léčení, to jsem nechtěl, snažili se mi to rozmlouvat,...holka...rozmlouvala,...snažila se...nejde to,...já ale vydržím dlouho bez pervitinu a když jdu na párty se zabavit, dám si...“
- „...brácha ho bral,...moc ho nevidím,...rodičům...neříkal jsem jim to,...kámošil hlavně s rukama a ti to brali taky...“
- „...kámoši, co se známe,..mamce jsem to řekla sama,ale to už jsem nebrala, napřed začala brečet, pak jsme si o tom popovídaly, ..nechce, abych se zahrabala,...mám dodělat školu..., taky kamaráda řekla, že jsem blbá, že mám přestat blbnout...,vím, že měla pravdu..“
- „...pár kámošů jo, sestra taky brala, ale už s tím přestala, ...mamka to ví ode mě, ..málem to s ní seklo, ..už je to dobrý, ...kmoška říkala, že su blbá, jestli chcu

dopadnout jak Pavel, to je ten kámoš, co je zavřenej, jestli chcu mít vymytej mozek,..ze začátku to bylo jedno,..ted' vím, že měla pravdu..“

- „..mamka mi dělala přednášku co mě čeká a otec, myslel jsem, že mě zabije,..už je klid, mamka poznala, když do mě jede moc,.. je to ještě horší, otec moc nejezdí, ..kromě mamky ještě kámoš, ale mdě to bylo fuk, já jsem si stejně dělal svoje, ..abych neblbnul, spadnu do sraček,..až budu chtít, přestanu,..když se mi to podařilo omezit, tak si myslím, že můžu i přestat“.

Významy přiřazené signifikantním slovním spojením:

- zájem rodičů, snaha o vysvětlení problému
- zájem nejbližších kamarádů o osobu respondenta
- neochota vnímat rady
- kamarádi mezi uživateli
- příklady z okolí
- ochota vnímat druhé

Vize preferované budoucnosti respondentů

- „...tak za dva měsíce už tady končím. Chtěl bych si najít práci, nějaké bydlení a nějakou přítelkyni, ..měl jsem, ale ukončili jsme to, ale až tady skončím, tak to znovu začne. Problém je ústav.“
- „..no myslím, že ještě někdy užívat budu, ale zatím mám takovou představu, že bych chtěl být poslušný. ...tady v ústavu. Pak se asi dokážu ovládnout, ale bude to těžký, Kdyby se našel někdo, jako holka, přijde ta pravá, vyvolená, tak třeba.“
- „...ale chcu dodělat učňák.“
- „..dodělat si školu...“
- „..najít přítelkyni a určitě práci,..nevím, nedokážu to ted'ka říct...“
- „..vypadnout odsad' a najít si byt,..Pracovat.“
- „Nevím, ale chtěl bych asi dokončit učňák, pak najít práci a holku. Nevím.“
- „...asi bych chtěla dodělat školu, naši mi pomáhají...zpátky do školy,..asi začnu znova cvičit..“

- „...napřed musím dodělat učňák a pak si najdu práci,...no doufám, že už je to za mnou.“
- „Nevím, zatím to neřeším. Musím dodělat učňák a pak se uvidí.“

Významy přiřazené signifikantním slovním spojením:

- ukončení ústavní péče
- snaha najít si práci, přítelkyni, bydlení
- strach z opuštění ústavu
- dokončení školy
- snaha o obnovení dřívějších vztahů
- zdravotní důvody
- nerozhodnost

6.2 Zobecněné závěry vyplývající z rozhovorů

Z výzkumu vyplynulo, že dva z dotazovaných respondentů mají oba rodiče, kdy ostatní mají neúplné rodiny, šest z dotazovaných má v současné době nařízenou ústavní výchovu pro různé delikty jako záškoláctví, krádeže, drogy.

Polovina z dotazovaných respondentů měla před počátkem užívání nějaké návykové látky ve svém volném čase určitý koníček, zájem. Z jejich zájmů se jednalo především o sport, ať už závodní nebo rekreační. Jedna z dotazovaných dívek uvedla, že dříve pomáhala své mamince s vařením, na zahrádce. Druhá polovina se již v této době toulala různě, bezcílně s kamarády, neměli žádný zájem, jen tak o počítač a facebook. Najednou přišel zlomový okamžik, kdy i ti, kteří měli nějaké zájmy, si našli nové kamarády a přestali se zajímat o své koníčky. I když se jich ve většině případů rodiče, někdy i prarodiče ptali, co dělají ve volném čase, zda mají nějaké problémy, málokdo z nich řekl pravdu. Spíše si něco vymysleli, proto, aby již od nich měli pokoj, klid, protože věděli, že rodiče stejně nezjistí, co dělají, takže jim můžou říct, co chtějí. Jeden respondent uvedl, že rodičům řekl, že bere „trávu“, ti to věděli a přesto nic nedělali.

Šest dotazovaných respondentů uvedlo, že první drogou, se kterou se setkali, byla cigareta, čtyři respondenti užili jako první drogu marihuanu. Varující je to, že do svých deseti let užili drogu obecně čtyři respondenti, kdy ve dvou případech šlo o cigaretu a v dalších dvou případech o marihuanu. Ve většině případů se dotazovaní respondenti s drogou setkali u svých kamarádů, popřípadě doma, kdy jeden respondent uvedl, že marihuanu poprvé užil ve dvanácti letech, kdy ji našel doma, jelikož jeho nevlastní otec ji dříve užíval. Důvodem k užití bylo ve většině případů pobídnutí kamarády, a aby se před kamarády neshodili, tak si drogu vzali. Kromě toho to byla také zvědavost respondentů, co s nimi užití drogy udělá.

K pervitinu se respondenti vyjadřovali tak, že šest z nich začalo s prvním užíváním před patnáctým rokem věku, což je velmi varující. Rovněž zde při setkání s pervitinem hráli velkou roli převážně starší kamarádi, kteří již pervitin užívali a také zvědavost, co s nimi pervitin udělá. Jeden z respondentů uvedl, že ho od malička zajímaly drogy, přitahovaly ho, kdy vyzkoušel již skoro všechny druhy mimo heroin. Jeden z respondentů uvedl, že jeho starší sestra brala pervitin a on se k němu dostal doma tak, že jí ho ukradl, zkusil a od té doby ho užíval. Rovněž jeho matka byla závislá na pervitinu a v té době, kdy on sám začal s užíváním pervitinu, byla sama na léčení a jeho vychovávala babička. Po užití pervitinu se většina respondentů cítila skvěle, byli nabuzení, vše jim vycházelo, nezajímalo je okolí, na zábavách vydrželi tancovat dlouho, bylo jim zkrátka dobře. Dva z respondentů uvedli, že po prvním užití pervitinu jim bylo „strašně“, třepali se, potili, nastalo brnění po celém těle, kdy dle jejich názoru to bylo zřejmě způsobeno tím, že nevěděli, kolik si toho mají vzít a vzali si „hodně“. Jeden z respondentů však uvedl, že přesto, že mu bylo skvěle, nemohl se pak bavit s ostatními známými kamarády, kteří pervitin neužívali, jelikož si nerozuměli. Ale to byl jeden z deseti.

Co se týče způsobu a frekvence užívání pervitinu, dotazovaní respondenti vyzkoušeli všichni užití nosem, jeden z respondentů pervitin zkoušel kouřit přes alobal a polovina respondentů užívala pervitin nitrožilně. Tito mladí lidé pervitin užívali ze začátku nosem a postupně přešli na nitrožilní užívání, rovněž frekvence užívání se zvyšovala z občasného užívání, například o víkendech na každodenní užívání. V současné době však žádný z respondentů neuváděl každodenní užívání s tím, že se snaží toto užívání omezit popřípadě ukončit užívání pervitinu. Jeden z respondentů uvádí psychickou závislost na pervitinu, kdy dle jeho názoru toto dokáže ale ovládnout.

Většina dotazovaných mladých lidí chtěla užívání pervitinu ukončit nebo omezit již dříve, ale někteří to nevydrželi a opět začali pervitin užívat. Přesto, že již pervitin delší dobu neužívali, když se vrátili do starého prostředí, kde měli takzvané pervitinové kamarády, tak se k němu vrátili. Pro některé bylo důvodem pro ukončení užívání pervitinu to, že se zamilovali a chtějí přestat brát pervitin. Někteří chtějí přestat s pervitinem ze strachu z dalšího užívání – zdravotní důvody. Jedna dotazovaná dívka uvedla, že její kamarád je v současné době „zavřený“, proto chce přestat. Většina z nich je ale v současné době odhodlána přestat s užíváním pervitinu.

Většina dotazovaných respondentů, má mezi svými nejbližšími osoby, které pervitin užívají, popřípadě ho užívali a v současné době se snaží o abstinenci. Ať šlo o spoustu kamarádů, rodiče, sourozence. Z další části rozhovorů vyplynulo, že když se o jejich užívání pervitinu dozvěděli rodiče, většina rodičů se snažila jim vysvětlit důvody, proč by pervitin brát neměli, ale oni si stejně všechno dělali po svém. Jeden respondent uvedl, že když jeho matka s tím měla dříve problémy sama, tak mu nemůže nic vyčítat. Objevili se i názory, že když užívání pervitinu omezili, tak s tím sami i dokážou přestat. Naštěstí se u některých dotazovaných mladých lidí objevilo to, že mají dobré kamarády, kteří se jim snažili vysvětlit nebezpečnost užívání, hlavně jim dávali příklady z okolí a ono to zabralo. Rovněž se potvrdila skutečnost, kterou jsem zjistila nastudováním literatury pro teoretickou část a to, že se ukázal velký vliv vrstevníků a to, že i když se rodiče snaží, tak dospívající mládež v tomto věku spíše bere vrstevníky než vlastní rodiče či prarodiče.

Svoji budoucnost vidí většina z dotazovaných v tom, že si musí dodělat vzdělání, tedy školy a učiliště. Je výborné, že jedna z odpovídajících dívek, která školu opustila, tak za pomoci rodičů se chce vrátit zpátky a školu řádně ukončit. Někteří z dotazovaných respondentů – svěřenců výchovného ústavu má strach z toho, jak opustí ústav, aby znovu nezačali užívat. Chtěli by si najít práci, bydlení a partnera. Našel se však i jeden respondent, který to „teď neřeší“.

Na závěr uvádím příběh, kterým jsem se snažila zodpovědět na výzkumné problémy mé práce. Tady je: *Mezi hlavní důvody mladých lidí k počátečnímu užívání pervitinu patří zvědavost a pobídnutí kamarádů, kdy se nechtějí před nimi zahanbit odmítnutím. Před začátkem užívání drog měli někteří uživatelé nějaké zájmy, koníčky, o které přestali mít zájem, jakmile se seznámili s novými kamarády a začali s užíváním drog. Někteří neměli žádné zájmy, koníčky, svůj volný čas trávil potulováním se s různými kamarády. Rodiče se*

o své děti ve většině případů zajímali, ale tyto jim nebyly ochotny se svěřovat. Ve většině případů se dotazovaní respondenti s drogou setkali u svých kamarádů, popřípadě doma, kdy jeden respondent uvedl, že marihuanu poprvé užil ve dvanácti letech, kdy ji našel doma, jelikož jeho nevlastní otec ji dříve užíval. Co se týče užívání konkrétně pervitinu, tak šest respondentů začalo s prvním užíváním před patnáctým rokem věku, což je velmi varující. Při setkání s pervitinem hráli u dotazovaných velkou roli převážně starší kamarádi, kteří již pervitin užívali a také zvědavost, co s nimi pervitin udělá. Tito mladí lidé pervitin užívali ze začátku nosem a postupně přešli na nitrožilní užívání, rovněž frekvence užívání se zvyšovala z občasného užívání, například o víkendech na každodenní užívání. Většina dotazovaných mladých lidí chtěla užívání pervitinu ukončit nebo omezit již dříve, ale někteří to nevydrželi a opět začali pervitin užívat. Přesto, že již pervitin delší dobu neužívali, když se vrátili do starého prostředí, kde měli takzvané „pervitinové kamarády“, tak se k němu vrátili. Když se o jejich užívání pervitinu dozvěděli rodiče, většina rodičů se snažila jim vysvětlit důvody, proč by pervitin brát neměli, ale, oni si stejně všechno dělali po svém. U některých dotazovaných respondentů se naštěstí objevilo to, že mají dobré kamarády, kteří se jim snažili vysvětlit nebezpečnost užívání, hlavně jim dávali příklady z okolí a ono to zabralo. Svoji budoucnost vidí většina z dotazovaných v tom, že si musí dodělat vzdělání, tedy školy a učiliště.

Z celého příběhu vyplývá, jak obrovský vliv na dospívající mládež má sociální prostředí a to zejména parta vrstevníků a kamarádi.

A na úplný závěr bych chtěla uvést, že z rozhovorů také vyplynulo, že většina z dotazovaných se snaží užívání pervitinu buď ukončit, nebo omezit. Co jiného jim přát, než aby se jim to povedlo. Ať již ze zdravotních nebo sociálních důvodů. A to je to nejdůležitější. I když se užíváním drog někteří dostali někdy i na hodně velké dno, z tohoto dna se odpíchnout. Proto je také nutné, aby rodiče jim nezavřeli cestu zpátky a z tohoto dna jim pomohli se odpíchnout.

ZÁVĚR

Drogová závislost je dnes velmi rozšířený pojem a to také hlavně mezi –náctiletými. Jde o velký problém současné společnosti, který je spojen i s budoucností celé naší společnosti, jak bude fungovat.

Cílem mé práce bylo zjistit motivy respondentů této věkové kategorie, které je vedli k užívání pervitinu a rovněž zjištění jak je při tomto ovlivňuje sociální prostředí. Nastudováním literatury v teoretické oblasti z drogové problematiky jsem získala důležité informace pro praktickou část. V teoretické části jsem se pokusila vysvětlit drogový problém od jeho počátku v českých zemích, snažila jsem se ukázat, co způsobuje drogová závislost a vymezit vlivy prostředí na užívání drog. Zabývala jsem se zde také v současné době o jednu z nejrozšířenějších a nejnebezpečnějších ilegálních drog mezi mládeží a to pervitinem.

Během rozhovorů, mi respondenti, a to mladí lidé ve věku 15 až 18 let, sdělovali, jaké měli a v současné době mají zájmy, koníčky, sdělovali mi zkušenosti s drogou obecně a později i s pervitinem. Rozhovory jsem zjistila, že i když měli někteří respondenti před užíváním drog nějakého koníčka, zájem, poté, jak začali užívat drogy, je tyto zájmy přestaly zajímat. Motivem k užívání drog byla hlavně pobídka od kamarádů a snaha se před nimi neshodit, dále zvědavost a pro následné další užívání to byli dobré pocity po užití pervitinu jako třeba to, že měli energii, vydrželi s aktivitami, nepřipouštěli si žádné problémy, jelikož je okolí nezajímalo. Dále jsem v rozhovorech zjistila, že většina z nich měla a v současné době ještě má kamarády nebo popřípadě i rodiče mezi uživateli pervitinu. A i když mají odhodlání s pervitinem přestat, bude je to stát velké úsilí a silnou vůli se z moci pervitinu dostat, i přesto, že většina z nich uvádí, že nejsou na pervitinu závislí. Je také dobré, že když se v rozhovoru vyjadřovali ke své budoucnosti, většina z nich tuto vidí v dokončení školy, chce si najít práci, bydlení, partnera. Tady nezbyvá nic jiného, než jim přát, aby se jim toto vše povedlo.

V závěru bych chtěla říct, že mladí lidé, kteří ještě nejsou tak psychicky odolní, potřebují pomoc hlavně od svých nejbližších. Tuto pomoc chápu v tom smyslu, aby od malička si rodiče se svými dětmi povídali o jejich problémech, starostech a nenechali to až na dobu jejich pubertálního věku, protože v tomto věku už začít nejde, což se mi potvrdilo i provedenými rozhovory, kdy většina respondentů si při zájmu rodičů o ně samotné,

vymýšlela různé věci s tím, že to stejně rodiče nezjistí. Když se děti rodičům budou se svými problémy svěřovat od co nejujtějšího věku, vytvoří se mezi nimi určité pouto a je velká pravděpodobnost, že i když dítě se na chvíli octne „úplně jinde“ a začne brát drogy, tak se po čase vrátí zpět. Proto bych na úplný závěr ráda zmínila jeden případ drogové závislosti na pervitinu u jedné dívky, která si podle mě musela sáhnout až na dno svých sil, aby si uvědomila, že její život není jen droga a její přítel, který ji tomuto všemu naučil, ale že se jí narodila i dcera a ta si zaslouží víc, než jen „neútný domov, agresivního a zfetovaného otce. Naštěstí byla z té části dívek, která si i pře svoji závislost na droze uvědomila, že to, co jí rodiče lidově řečeno „vtloukali od mala do hlavy“ je pro život důležitější než to, co prožívala se svým přítelem. A to je velmi důležité. Posuďte sami. Lucie pocházela z úplné rodiny, na své dětství vzpomíná velmi dobře. Rodiče Lucky jsou úplně normální lidé, kteří neměli žádné problémy. Maminka pracovala a pracuje jako prodavačka, otec jako mistr v dřevozpracujícím průmyslu. Lucie má ještě bratra, který rovněž již pracuje. Ona sama studovala střední zdravotní školu, chtěla jít na vysokou školu, protože chtěla být vždycky lékařkou. V té době to byla veselá dívka s různými zájmy. Svého bratra velmi milovala, rovněž tak své rodiče. Pak se seznámila s dívkou z většího města, která do jejich městečka jezdila na prázdniny. Byla o tři roky starší než Lucie. Už tehdy se trošku začala měnit. Začala kouřit, stýkat se s lidmi, které dříve odsuzovala. Nakonec to dopadlo tak, že se zamilovala. A to do mladíka, který již tehdy užíval pervitin, navíc později začal trpět schizofrénií. K tomuto příteli se později přestěhovala. K Lucčiným rodičům se doneslo, co je její přítel zač. Ale ač se všichni snažili Lucce vysvětlit, že dělá chybu a ať raději od přítele odejde, dokud je čas, Lucka nikoho neposlechla, měla tehdy svůj vlastní rozum. Tehdy jsem Lucku delší čas neviděla. Když jsem ji po delší době potkala, úplně jsem se zhrozila. Dříve to byla holčička, jak se říká „krev a mlíko“ a teď byla na svoji výšku velmi hubená a v obličeji měla puchýře. Její rodiče nemohli dlouho pochopit, co se s ní stalo, jezdila k nim na návštěvy, pořád to byla jejich milovaná dcera. Rodiče i prarodiče ji podporovali jak finančně tak materiálně. Pak jsem ji stále častěji potkávala se slunečními brýlemi na očích. Na moji otázku, zda ji přítel fyzicky nenapadá, mi odpovídala, že ne, že by si to nenechala líbit. Když jsem se o tom bavila s jejími rodiči, tak mi se slzami v očích řekli, že se jim to snažila namluvit také, ale že jí nevěří. Za čas Lucie otěhotněla. Všichni si mysleli, že jí mateřství změní, ale ona pořád zůstávala u svého přítele. Až jednou zavolala svým rodičům, aby pro ni přijeli. Dopadlo to ale tak, že stejně s rodiči neodjela, zůstala s přítelem, navíc byla svědkem toho,

jak její přítel slovně velmi vulgárně napadal její matku, ona k tomu nic neřekla. Zůstala s ním. Rodiče tehdy velmi zklamaní odjeli domů. To už se tehdy veřejně vědělo, že i Lucie je závislá na drogách. Její matka za celou tu dobu, co s ní začala problémy, zhubla asi o 12 kilogramů, velmi se jí zhoršil psychický stav. Ale Luce nikdo pomoci nedokázal, jelikož ona o pomoc nestála. Pořád tvrdila to samé, že drogy nebere, že má vše pod kontrolou a přítele má moc ráda. Až jednou, těsně před koncem jejího těhotenství, když Lucka rodičům nebrala telefony, rozjeli se za ní. Lucka jim otevřela, sama jim skočila do auta a chtěla, aby ji odvezli. Byla samá modřina, stěžovala si na bolesti hlavy a břicha. Tehdy ji rodiče odvezli do nemocnice. Když ji viděla lékařka, zavolala okamžitě policii. Lucka nechtěla s policií vůbec mluvit. Rovněž nedala souhlas k nahlédnutí do zdravotnické dokumentace. Po pár dnech si rodiče Lucii odvezli domů. Po tom všem měla Lucie přítele pořád ráda, dokonce si ho zavolala k porodu. Po příchodu z porodnice byla Lucka u rodičů. Ti se starali jak o ni, tak o svou vnučku. Vše jí nakoupili, Lucie nemusela nic dělat. Rodiče byli rádi, že se dcera vrátila zpět. Pak jsem se jednou od matky Lucie dozvěděla, že Lucie s malou odjeli zpátky k jejímu příteli. Lucčini rodiče se tehdy z toho málem zhroutili. Toto trvalo asi půl roku a pak najednou se Lucie i s malou a všemi věcmi objevila u rodičů. A vypadá to, že natrvalo. Už je u rodičů dva a půl roku, její tehdejší přítel nastoupil do výkonu trestu na osm a půl roku. Ona sama si na něho už ani nevzpomene, a když ano, tak jenom se slovy „jak jsem mohla být tak blbá“. Malá roste jako z vody, je z ní velmi šikovná holčička. Doufám, že se v budoucnu na ní nepodepíše to, že Lucie brala drogy i v těhotenství. Sice ne v takové míře, ale přece jen brala.

Zde na tomto příběhu jsem se snažila ukázat, že i když je člověk závislý na droze, pokud má vůli a kolem sebe blízké, kteří mu jsou ochotni pomoci, dá se s drogou přestat. Bohužel, těch opačných příběhů je zatím více. Alespoň já osobně se s těmi druhými setkávám více.

Ale vždy hodně potěší to, že se najde alespoň někdo se silnou vůlí a s odhodláním, které teď budou potřebovat všichni z dotazovaných respondentů.

Určitě zajímavé odpovědi na otázky trávení volného času, zájmu o své děti a znalosti z drogové problematiky by uvedli samotní rodiče těchto uživatelů. Ale to už je třeba úkolem dalšího výzkumu.

Na úplný konec bych ráda uvedla, že cílem společnosti by mělo být nejen to, aby se mladí lidé více orientovali v drogové problematice, ale aby i jejich rodiče byli více upozorňováni a seznamováni s nebezpečím, které číhá na jejich děti. Tím pádem by se předešlo vynakládání obrovských finančních částek na léčbu drogově závislých a finanční prostředky by se mohly takto přidávat v prevenci primární, což je právě působení na mladé lidi a jejich rodiče ještě před začátkem užívání drog.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. CENKOVÁ, T. *Jak přežít pubertu svých dětí*. Praha : Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-2913-8.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Policejní psychologie*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-475-3.
3. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931 79-6.
4. HAJNÝ, M. *O rodičích, dětech a drogách*. 1. vyd. Praha : Grada Publish, 2001. ISBN 80-247-0135-9.
5. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum : základní teorie, metody a aplikace*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
6. JEDLIČKA, R., et al. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. Praha : Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.
7. KALINA, K., et al. *Drogy a drogové závislosti 1*. Praha : Úřad vlády ČR, 2003. ISBN 80-86734-05-6.
8. KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
9. MACEK, P. *Adolescence*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

10. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A., *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X.
11. MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha : Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.
12. NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. Praha : Akademia, 1998. ISBN 80-200-0689-3.
13. NEŠPOR, K. *Vaše děti a návykové látky*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-515-6.
14. NEŠPOR, K. *Alkohol, drogy a vaše děti*. Praha : Besip, 1997.
15. NOŽINA, N., VANĚČEK, M., *Mandragora, morfin, kokain*. Praha : KLP – Koniasch Latin Press, 2009. ISBN 978-80-86791-60-9.
16. PRESL, J., JOHN, R., *Drogy*. Praha : Medea Kultur, 1995.
17. RONENOVÁ, T. *Psychologická pomoc dětem v nesnázích*. Praha : Portál. 2000. ISBN 80-7178-370-6.
18. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J., *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert. 1999. ISBN 80-85834-66-X.
19. VÁŽANSKÝ, M., SMĚKAL, V., *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

20. ZÁBRANSKÝ, T., *Racionální protidrogová politika*. Olomouc : Votobia, 1997.
ISBN 80-7198-250-4.

SEZNAM PŘÍLOH

P 1 : Ukázka rozhovoru

PŘÍLOHA P I: UKÁZKA ROZHOVORU

Rozhovor č. 5

Tomáš, 17 let, učeň – obor stavební práce, rodiče rozvedeni, nařízena ústavní výchova

„ Takže, Tome, kolik je ti roků?“

„Skoro sedmnáct“

„Jakou školu studuješ?“

„Stavební práce.“

„Baví tě?“

„Joo. „(otráveně)

„Jakou práci mají rodiče, co dělají?!

„Mamka dělá v restauraci.“

„Maminka žije sama?“

„Ne, má přítele.“

„A s otcem se stýkáš?“

„Ne, ne.“

„Co děláš ve volném čase, máš nějakou zálibu?“

„A jo, baví mě basketbal, a plavání.“

„A když jsi byl doma, co tě bavilo, měl jsi nějakého koníčka?“

„Kučelky jsem hrál závodně.“

„Závodně kuželky? A proč jsi toho nechal?“

„Nevím, protože mě to přestalo bavit. Chytl jsem se party, která prostě brala ty drogy , no.“

„Zajímala se maminka co děláš ve volném čase když jsi byl doma?“

„ No, jo, když měla čas.“

„A měla na tebe mamka čas?“

„Joo.“

„Určitě?“

„No, tak ona taky dřív brala drogy. Ale ona pak byla na léčení a já jsem bydlel u babičky. No a vlastně u té babičky to začalo.“

„U babičky to začalo? Babičku jsi poslouchal?“

„Moc ne.“

„V kolika letech jsi přišel poprvé přišel do kontaktu s nějakou návykovou látkou a konkrétně s jakou?“

„Ve dvanácti letech.“

„Nemyslím teď pervitin, myslím celkově?“

„Jo, no tak v devíti.“

„A co to bylo?“

„Marihuana.“

„A jak jsi se dostal k marihuaně?“

„Já už si to nepamatuju.“

„Už sis to nepamatuješ?“

„Ne.“

„A proč, co bylo podnětem pro to užití té marihuany, proč jsi ji užil?“

„Hej, tak proto, že to u nás všecí hulili, tak jsem si říkal, co na tom je.“

„V kolika letech jsi poprvé užil pervitin?“

„Ve dvanácti.“

„A jak jsi se k pervitinu dostal, co bylo podnětem pro jeho užití?“

„Ukradl jsem ségře.“

„A ségra je starší?“

„Jo.“

„A co bylo tím podnětem proč jsi ho užil?“

„Taky mě zajímalo co na tom je. Jakože ségra to brala a toto, mama to brala, tak jsem si říkal, že to taky zkusím.“

„Dokážeš si Tomáši vzpomenout co jsi cítil, když jsi poprvé užil ten pervitin?“

„Jo, trochu jo. Nejdřív prostě brnění po celém těle jak jsem si to šňupl, já jsem prostě nevěděl kolik si toho mám dat, dal jsem si toho mega, asi hodně. A tak seděl jsem, bylo mega horko, to bylo v létě, a úplně jsem brněl. Celý. A prostě pak jsem byl akční.“

„Akční je co?“

„Takový nabuzený. Tak se mě to zalíbilo a..“

„A jakým způsobem jsi pervitin užíval a jak často?“

„Nejdřív první měsíc, to mě bylo dvanáct, táhlo mě na třináct, to jsem šňupal a začátkem třinácti let jsem si začal píchat.“

„Začal jsi píchat? A jak často to bylo?“

„Každý den skoro.“

„Užíváš pervitin i v současnosti?“

„Teď už měsíc ne.“

„Tomáši, myslíš, že jsi na pervitinu závislý?“

„Tak jakože asi jo, protože občas mě to chytá.“

„A jak se to projevuje?“

„Prostě, že třeba ležím a prostě mě naběhne do hlavy co bylo, že vidím perník.“

„A jak se tomu bráníš?“

„No, prostě si hledám jinou činnost.“

„Zkoušel jsi s pervitinem přestat už dřív mimo teď to poslední?“

„Hmm.“

„A jak dlouho jsi vydržel bez pervitinu?“

„Osm měsíců.“

„No a proč jsi zase zpátky začal?“

„No prostě jsem se vrátil zas do toho prostředí, dom.“

„A maminka jak je na tom teď, užívá ještě pervitin?“

„Dobře, dobře, už dva roky ne.“

„A sestra?“

„Ségra taky dobře, už má přítele, nebydlí ani doma.“

„Máš mezi uživateli pervitinu někoho blízkého teď v současné době, nějaké kamarády, nebo jiného blízkého?“

„Jo, kamarádi.“

„A jak reagovala na tvoje užívání pervitinu rodiče, respektive maminka?“

„No, ona byla jako že na léčení když jsem začal.“

„A jak na to reagovala když přijela z toho léčení?“

„A tak rozmlouvala mi to, že to není dobrý, říkala, že spadnu úplně do největších sraček.“

„A ty, co jsi na to říkal?“

„Já jsem si prostě dělal svoje, mě to nezajímalo.“

„Našel se mezi tvýma kamarádka tehdy někdo, kdo by ti užívání pervitinu rozmlouval? Měl jsi nějakého kamaráda, kterému jsi stál za to?“

„Jo.“

„A co ti říkal?“

„On taky bral, ale mě bylo tenkrát třináct, jemu dvacet. Asi.“

„To byl kamarád?“

„Jo, doteďka se s ním bavím.“

„A on teď bere pervitin?“

„Jo.“

„Takže on nedokázal přestat?“

„Ne.“

„A co ti teda říkal? Proč ti to rozmlouval, když on bere pervitin?“

„No, říkal „si mladý, tak si to nezkurvi ještě víc, vidíš jak vypadají ti ostatní. Já jsem mu říkal, ať do mě nevalí, dělal jsem si svoje.“

„Dobře Tomáši, teď měsíc nebereš pervitin. Jakou máš představu o svém dalším životě?“

„Tak určitě bych si chtěl najít přítelkyni a určitě práci.“

„Takže je tam ještě místo na pervitin?“

„Tak jako to nikdy nemůžu říct, že si nedám, jo. To je blbost. Ale nevím, nedokážu to teďka tak říct, nevím.“

„Dobře, dík a drž se.“